

مطالعه اثرگذاری نوآوری و کارآفرینی بر مدیریت توسعه پایدار

امیرعباس فرهمند^{۱*}، امیرحسن کسرائی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۰۲

چکیده

در حال حاضر، ترکیب اقتصاد جهان به شدت از گذشته متفاوت است. توسعه پایدار امروز بر اساس نوآوری، خلاقیت، و بهره‌گیری از دانش استوار است. ترویج کارآفرینی در کشورها، علاوه بر ایجاد زمینه برای رشد و توسعه پایدار، می‌تواند مسائل و چالش‌هایی همچون فقر، نابسامانی اجتماعی و فرهنگی، بیکاری میان فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، و مشکلات گسترده دیگر را حل نماید. در واقع، کارآفرینی به معنای کشف و بهره‌برداری از فرصت‌ها جهت ایجاد ارزش در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی، اساس توسعه جامعه به حساب می‌آید. کارآفرینی و نوآوری به عنوان عوامل اساسی و تأثیرگذار در جوامع فعلی و رشد اقتصادی کشورها محسوب می‌شوند. به منظور درک اهمیت این موضوع، تحقیق حاضر به بررسی ارتباط بین کارآفرینی و نوآوری در زمینه توسعه پایدار پرداخته است. در این مقاله، نقش و جایگاه کارآفرینی در رشد اقتصادی و توسعه پایدار بررسی شده و کارآفرین به عنوان نیروی محرک اصلی توسعه جوامع مورد تأکید قرار گرفته است. این تعاریف با در نظر گرفتن مفاهیم کلیدی مرتبط با توسعه اقتصادی و توسعه پایدار مورد بررسی قرار گرفته‌اند. سپس با توجه به پایه‌های نظری، نقش کارآفرینی در رشد اقتصادی و توسعه پایدار بررسی شده و در انتها، مقاله به صورت خلاصه به بررسی واژه‌های کلیدی و نتیجه‌گیری پرداخته است.

کلمات کلیدی: نوآوری، کارآفرینی، توسعه پایدار، مدل داده‌های ترکیبی، توسعه اقتصادی

مقدمه

نوآوری هم یک رویا، ایده، دستگاه یا روش جدید است یا روش معرفی ایده‌ها دستگاه‌ها خدمات و محصولات جدید است، نوآوری و کارآفرینی با هم ارتباط نزدیکی دارد اما از نگاه تئوریک با همدیگر متفاوت است. نوآوری بکار بردن خلاقیت برای یک ایده یا راه حل منحصر به فرد است که معمولاً به عنوان اختراع تکنولوژیکی غرض تسهیل در کسب و کارهای دشوار و به صرفه کردن آنها در نظر گرفته می‌شود ولی کارآفرینی تمایل به ریسک‌های مالی خانواده‌گی یا شغلی جهت کسب سود است (تورای^۳، ۲۰۱۷). با این حال، در حالی که کارآفرینان به طور کلی ریسک‌های را که شامل فرصت‌های شغلی و تجاری می‌شود، می‌پذیرند اما نوآوران ریسک‌پذیران هستند که به طور مداوم وضعیت موجود را

امروزه کارآفرینی و نوآوری از جمله اهداف مهم کشورها برای دستیابی به توسعه پایدار محسوب می‌شود. کارآفرینی، فرآیندی پویا در جهت تغییر و خلاقیت‌نیزمند انرژی و اشتیاق در ایجاد و اجرای ایده‌های جدید و راه‌حل‌های خلاقانه است (کوراتکو^۱، ۲۰۱۶). در گزارش کارآفرینی سبز کمیسیون اروپا کارآفرینی نشان دهنده انگیزه و ظرفیت یک فرد در استفاده از یک فرصت به منظور ایجاد ارزش جدید یا کسب موفقیت اقتصادی است و ویژگی مشترک کارآفرینان پذیرش ریسک و آزادی عمل است (کمیسیون اروپا، ۲۰۰۳) در فرهنگ لغت اکسفورد شخص کارآفرین کسی است که کسب و کار یا مشاغلی را راه‌اندازی می‌کند و به امید سودآوری، پذیرای ریسک مالی است.

1. Kuratko

2. European Commission

3. Turay

۱. استادیار، گروه مدیریت تکنولوژی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. دانشجوی دکتری تخصصی، گروه مدیریت صنعتی، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

*پست الکترونیکی نویسنده مسئول: A.farahmand47@hotmail.com

شدن کشاورزی باعث صرفه جویی و حداکثر بهره برداری از منابع شده است (یوسف^۶، ۲۰۱۷). چالش های پایداری در جهان کنونی نیازمند نوآوری و سرمایه گذاری بنگاه ها موسسات آموزشی و دولت ها جهت دستیابی به راه حل های نوآورانه در این زمینه است (آلمیدا^۷، ۲۰۱۳).

هارت و میلشتاین^۸ با تاکید بر ظرفیت تعامل بین کارآفرینی و توسعه پایدار و بر اساس مفهوم "تخریب خلاق" شومپیتر مدعی هستند که باید با تخریب مدلها، سازمانها و ساختارهای تجاری دیرینه، فرصتهای نوآوری و کسب و کارهای جدید ایجاد شود آنها استدلال می کنند که مبتکران و کارآفرینان توسعه پایدار را به عنوان یکی از بزرگترین فرصت های تجاری تلقی خواهند کرد (فیلسر^۹، ۲۰۱۹).

کارآفرینی پایدار و نوآوری پایدار از شاخه های کارآفرینی و نوآوری است که نقش آنها را در توسعه پایدار نشان می دهد و همچنین این دو اصطلاح در هماهنگی با توسعه پایدار مطرح شده است. در ادامه شرح مختصری از این دو اصطلاح بیان شده است.

گویستی^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۰) مطالعه ای با هدف بررسی نقش و چگونگی نشت دانش در شبکه های نوآوری باز توسط تولید کنندگان انجام دادند. داده ها با استفاده تکنیک نمونه برداری گلوله برقی در یک خوشه با فناوری بالای ایتالیایی با اکوسیستم متراکم و ناهمگن سازندگان جمع آوری شده است. تجزیه و تحلیل داده ها به روش و تکنیک های تحلیل شبکه اجتماعی متکی بود. یافته ها یک پدیده کاملاً ناشناخته را روشن میکند که چگونه دانش در شبکه های نوآوری ایجاد و نشت و تبادل دانش چگونه اتفاق می افتد (گویستی^{۱۱}، ۲۰۲۰).

موتی و بانکاردی^{۱۲}، (۲۰۲۰) مطالعه ای با عنوان نوآوری باز ورودی و عملکرد شرکت انجام دادند در این مطالعه داده های مربوط به شرکت های اروپایی که در پنج بازار بزرگ اروپا در سالهای ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۳ مورد بررسی قرار گرفت و میزان نوآوری باز از طریق میزان سرمایه گذاری و کسب دارایی های نامشهود خارجی بر عملکرد شرکت در ابعاد عملکرد اقتصادی و عملکرد منابع انسانی مورد بررسی قرار گرفت نتایج حاصل از رگرسیون داده های پانل نشان میدهد که اثرات توسعه داخلی و دستیابی خارجی در ابعاد مختلف مثبت و معنی دار است، اما خروجی آنها

تمرین کرده و به چالش میکشند تا راه حل جدیدی برای وضعیت موجود دریابند (دیر^۱، ۲۰۰۹).

مروری بر مبانی نظری

کارآفرینی و نوآوری برای اهداف پایداری پدیده های نسبتاً جدید هستند ولی توسعه و اجرای آنها به اندازه نوآوری های دیگر پیچیده پویا و نامطمئن است (سیفانگ^۲، ۲۰۰۷). عملکرد پایداری را نمی توان بدون کارآفرینی و نوآوری بدست آورد و دستیابی به عملکرد پایداری مستلزم انطباقی و تغییر در فرآیندها، محصولات، رویکردهای مدیریتی و جهت گیری های سیاستی است. بنابراین، نوآوری های پایدار تغییر یک عنصر اساسی برای سازمانها زنجیره های تأمین و جوامع است که در مسیر پایداری خود تکامل می یابند (سیلویتره^۳، ۲۰۱۹).

کارآفرینی و نوآوری یک کانال کلیدی برای توسعه محصولات و خدمات پایدار و اجرای پروژه های جدیدی است که باعث تخفیف بسیاری از نگرانی های اجتماعی و محیط زیستی می شود. نقش و اهمیت کار آفرینان به عنوان ابزاری در راستای تحولات اقتصادی و اجتماعی ایده ی تازه ای نیست کارآفرینی راه حلی برای آسیب های محیط زیستی و تغییرات آب و هوایی است. در حقیقت کارآفرینان و نوآوران تصویری از وجود یک بازار بالقوه مهم برای محصول و خدمات سازگار با محیط زیست دارند (یوسف، ۲۰۱۷). علاوه بر این اقدامات نوآورانه و کارآفرینانه می تواند آلودگی محیط زیست و جنگل زدایی را کاهش دهد اکوسیستم را حفظ کند و عرضه آب شیرین و شیوه های کشاورزی را بهبود بخشد. در نتیجه کارآفرینی می تواند راه حلی برای بسیاری از مشکلات محیط زیستی و اجتماعی باشد (ویلر^۴، ۲۰۰۵).

کارآفرینی و نوآوری توسط بسیاری از اندیشمندان به عنوان راه حلی برای مشکلات محیط زیستی جهان کنونی پیشنهاد شده است (یورک^۵، ۲۰۱۰). اقدامات کارآفرینانه می تواند باعث بهبود کیفیت محیط زیست از جمله کاهش جنگل زدایی و حفظ اکوسیستم شود. شیوه های نوین کشاورزی جهان امروز یکی از مثالهای مهم جهت اشاره Moretti & Biancardi به کاربرد نوآوری و کارآفرینی در این زمینه است، به طور مثال مکانیزه

1. Dyer
5. York
9. Filser

2. Seyfang
6. Youssef
10. Giusti

3. Silvestre
7. Almeida
11. Giusti

4. Wheeler
8. Hart & Milstein
12. Moretti & Biancardi

ژانگ و همکاران (۲۰۱۸) پژوهشی را با عنوان «نوآوری باز و عملکرد سازمان شواهدی از صنعت تولیدات مکانیکی چین» انجام دادند. اطلاعات مورد نیاز در این پژوهش با استفاده از گزارش های سالانه ۲۰۳ شرکت چینی فعال در بخش صنعت تولیدات مکانیکی جمع آوری گردید تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از روش رگرسیون حداقل مربعات داده های پانل انجام شد. یافته های پژوهش نشان داد بین نوآوری باز و عملکرد شرکتهای مورد مطالعه رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد (ژانگ، ۲۰۱۸).

ادبیات کارآفرینی و نوآوری برای تحقق اهداف پایداری امری جدید و پیچیده است. توسعه و اجرای این اصول، نیازمند تغییر و انطباق در فرآیندها، محصولات، رویکردهای مدیریتی و سیاست های اجتماعی است. این نوآوری ها و کارآفرینی ها نه تنها به تأمین عملکرد پایدار کمک می کنند، بلکه با ایجاد بازارهای جدید برای محصولات و خدمات سازگار با محیط زیست، می توانند به حفظ اکوسیستم و کاهش آلودگی محیط زیست کمک کنند. در این راستا، هارت و میلشتاین تأکید می کنند که با تخریب مدل ها، سازمان ها و ساختارهای تجاری دیرینه، فرصت های نوآوری و کسب و کارهای جدید ایجاد می شود. علاوه بر این، تحقیقاتی مانند مطالعات انجام شده توسط موتی و بانکاردی، سانجای و همکاران، و ژانگ و همکاران نشان می دهند که نوآوری باز و کارآفرینی می توانند تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد اقتصادی و پایداری سازمان ها داشته باشند. این تحقیقات تأکید می کنند که توسعه محصولات و خدمات پایدار و اجرای پروژه های نوآورانه می تواند به تحقق اهداف پایداری محیط زیستی و اجتماعی کمک کند.

کارآفرینی پایدار

کارآفرینی پایدار با ترکیب مفاهیم پایداری و کارآفرینی، به عنوان خلاقیت های بازار محور و محصولات سودمند از بعد محیط زیستی و اجتماعی تعریف شده است. کارآفرینی پایدار به کشف ایجاد و بهره برداری از فرصت های کارآفرینانه اشاره دارد که با ایجاد دستاوردهای اجتماعی و محیط زیستی به پایداری کمک می کند (شالتگر، ۲۰۱۱).

از نظر بزرگی و توزیع متفاوت است و هر دو متغیر از نظر مثبت و معناداری با گردش مالی شرکت ارتباط دارد (Moretti, ۲۰۲۰). سانجای^۱ و همکاران (۲۰۱۹) پژوهشی را با عنوان «ارزش دانش مدیریت برتر، شیوه های به اشتراک گذاری دانش، نوآوری باز و عملکرد سازمانی» انجام دادند جامعه آماری این مطالعه را بنگاه های کوچک و متوسط در امارات متحده عربی تشکیل داده اند که ۴۰۴ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای آزمون فرضیه ها از مدل معادلات ساختاری استفاده شده است. یافته های مطالعه نشان داد که ارزش دانش برتر مدیریت و شیوه های ایجاد دانش بر نوآوری باز تأثیر میگذارد که به نوبه خود بر عملکرد سازمان تأثیر می گذارد (ریاتسچا، ۲۰۱۹).

جکپالی^۲ و همکاران (۲۰۱۸) پژوهشی را با عنوان «ظرفیت جذب، فعالیتهای صادراتی باز بودن نوآوری و عملکرد نوآورانه رویکرد SEM نسبت به یک چارچوب یکسان» انجام دادند. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی از لحاظ متغیر کمی از لحاظ زمان مقطعی و از لحاظ نوع، تحقیق توصیفی پیمایشی و از نوع همبستگی علی با رویکرد مدل سازی معادلات ساختاری است. نمونه آماری این پژوهش شامل ۳۰۰ شرکت تولیدی فعال در زمینه تحقیق و توسعه در کشور یونان بوده است. یافته های پژوهش نشان داد همکاری با شرکتهای خارجی در زمینه تحقیق و توسعه نوآوری (باز تأثیر مستقیم معناداری بر ظرفیت جذب و تأثیر غیر مستقیم معناداری بر عملکرد شرکت دارد. روتر و همکاران (۲۰۱۸) پژوهشی را با عنوان «بررسی تأثیر نوآوری باز بر عملکرد نوآورانه اقتصادی و پایدار» انجام دادند. جامعه آماری این پژوهش تعدادی از شرکت های بزرگ و متوسط اتریشی بودند روش نمونه گیری در این تحقیق تصادفی ساده بود که به کمک فرمول کوکران تعداد ۸۵ شرکت مورد بررسی قرار گرفت ابزار سنجش این پژوهش پرسشنامه ای محقق ساخته بود و برای تجزیه و تحلیل داده ها از رویکرد بنچمارک استفاده شد.

یافته های پژوهش نشان داد بین نوآوری باز و عملکرد نوآورانه اقتصادی و پایدار و همچنین بین عملکرد نوآورانه اقتصادی و عملکرد نوآورانه پایدار جامعه مورد مطالعه رابطه مثبت و معنی دار برقرار است (راتر، ۲۰۱۸).

1. Sanjay

2. Robaczewska

3. Gkypali

4. Rauter

5. Zhang

6. Schaltegger

کارآفرینی یک پدیده چند بعدی و با سطوح تحلیل چندگانه است که به صورت میان رشته ای به وجود آمده است. براساس مفهوم فرصت، کارآفرینی چنین تعریف شده است: مجموعه اقدامات کار آفرینان (افراد و شرکتهای) که با یک روش مشخص فرصت ها را جهت تولید کالا و خدمت جدید، کشف یا خلق، ارزیابی و مورد بهره برداری قرار میدهند که نهایتاً منجر به خلق ارزش در جامعه خواهد شد (شین و ونکاتارامان^۷، ۲۰۰۰)

در نقشه توسعه کارآفرینی کشور ایران توسعه کارآفرینی این چنین تعریف شده است مجموعه ای جامع هماهنگ و پویا از اهداف سیاست ها، راهبردها برنامه های عملیاتی و سازماندهی فعالیت های تعیین شده به همراه پیش بینی اقدامات پروژه های اجرایی لازم مشتمل بر تعیین متولیان اجرا اعم از دستگاه های اجرایی مسئول دستگاه های اجرایی همکار پیش بینی تهیه آیین نامه اجرایی یا لایحه و حداکثر مدت زمان برای تهیه آن تعریف دستاوردهای اجرای سیاست پیش بینی اعتبار مورد نیاز و محل تامین آن مبتنی بر ارزش های اسلامی ایرانی و آینده نگر برای دستیابی به اهداف چشم انداز کشور (دفتر توسعه کارآفرینی، ۱۳۹۰) به بیان دیگر کارآفرینی فرآیند کشف و بهره برداری از فرصت ها به منظور ارزش آفرینی در حوزه های مختلف اجتماعی و اقتصادی عامل پیشرفت و توسعه اقتصادی است و لازمه توسعه پایدار تلقی می شود فلذا مورد توجه دولت ها و مدیران شهری است (پورنما^۸، ۲۰۱۳).

نوآوری پایدار

نوآوری پایدار ترکیب از پایداری و نوآوری است که نوآوری محیط زیستی را نیز دربر می گیرد (استوک^۹، ۲۰۱۷). از نظر هورباخ^{۱۰} اصطلاح نوآوری پایدار تنها شامل جنبه محیط زیستی نمی شود بلکه ابعاد اقتصادی اجتماعی و نهادی را نیز دربر دارد (هورباخ^{۱۱}، ۲۰۰۵). برای خلق یک سرمایه گذاری موفق با در نظر داشت دستورالعمل های توسعه پایدار نوآوری پایدار لازم و ضروری است و نوآوران که توانایی خلق و ابداع نوآوری در عرصه های محیط زیستی و اجتماعی را دارند در بازارها و جامعه بیشتر در معرض توجه قرار می گیرند. شرکت هایی که ارزش های محیط زیستی را در هسته اصلی کسب و کار قرار می دهند نیز توآوران پایدار

در تعریف سنتی کارآفرینی در فرهنگ لغتنامه اکسفورد کارآفرینی «کسب و کار یا مشاغل با پذیرش ریسک مالی به امید کسب سود» تعریف شده و هیچ اشاره ای به پایداری نشده است در حقیقت اقتصاددانانی مانند شومپیتر^۱ (۱۹۴۲) و کرزنر^۲ (۱۹۷۳) کارآفرینی را بیشتر مرتبط به رشد اقتصادی و توسعه ثروت دانسته و مشکلات اجتماعی و محیط زیستی را مد نظر قرار نداده اند هارت و ملشتاین از اولین پژوهشگرانی بودند که به ظرفیت کارآفرینی در توسعه پایدار تاکید کردند، آنها از مفهوم تخریب خلاق شومپیتر به عنوان پیش شرط و نیروی مرکزی گذار به جامعه پایدار استفاده کردند. طبق نظر آنها، کار آفرینان توسعه پایدار را به عنوان یکی از بزرگترین فرصتهای تجاری در نظر می گیرند (شفرد^۳، ۲۰۱۱). مفهوم کارآفرینی پایدار جدا از مفهوم نوآوری و خلاقیت نیست. در حقیقت این مفهوم توجه کارآفرینان را به توسعه اقتصادی اجتماعی و حفظ محیط زیست جلب میکند ساده ترین شکل این مفهوم کارآفرینی در عرصه پایداری کسب و کارها است (آبراهامسون^۴، ۲۰۰۷). موضوع کلیدی این مفهوم، کار آفرینی برای توسعه پایدار است (گرلات^۵، ۲۰۰۳).

امروزه شرایط اجتماعی و اقتصادی کشورهای درحال توسعه به نحوی است که حل معضلات و مسائل، روش ها و راهکار های جدید و متفاوتی را می طلبد و کارآفرینی به عنوان موتور رشد و توسعه کشورها و نقش کلیدی کار آفرینان در این حوزه اثبات شده است (آئینی و سعیدی کیا^۶، ۲۰۱۹). ذکر این نکته لازم است که هنوز پس از گذشت سال ها، واژه کارآفرینی در کشور ما مفهوم واقعی خود را به اذهان متبادر نمی سازد و در بسیاری از مواقع از کار آفرینی صرفاً به عنوان راه حلی برای رفع معضل بیکاری یاد می شود. کار آفرینی ترجمه کلمه Entrepreneurship است و باید اذعان داشت این ترجمه تحت الفظی نتوانسته است بصورت شفاف معنا را به مخاطب دیکته نماید لذا از حیث تخصصی باید به مقوله کارآفرینی پرداخته شود. همین مسئله، گسترش و تعمیم مفهوم کلان کار آفرینی در ایران را به چالش کشانده و باعث مشکلاتی در نهادینه شدن آن شده است؛ چرا که اشتغالزایی تنها بخشی از مفهوم کلان و به عنوان یکی از خروجی های کارآفرینی است و شاید استفاده از واژه ارزش آفرینی به جای کارآفرینی می توانست این کاستی را تا حد فراوانی پوشش دهد.

1. Schumpeter

2. Kirzner

3. Shepherd

4. Abrahamsson

5. Gerlach

6. Aeeni & Saeedikiya

7. Shane & Venkataraman

8. Purnama

9. Stock

10. Horbach

11. Horbach

محاسبه شده توسط شاخص جهانی نوآوری (GII) سطح بسیار پایینی از نوآوری را در کشورهای کمتر توسعه یافته نشان می دهد (همانطور که توسط طبقه بندی بانک جهانی تعریف شده است). در برخی کشورها (از جمله اتیوپی)، سطح نوآوری به طور قابل توجهی کمتر از سطح انتظارات برای سطح توسعه است (شاخص نوآوری جهان^۲، ۲۰۲۰).

نوآوری در درجه اول ابزاری برای توسعه پایدار در نظر گرفته می شود و به خودی خود یک هدف نیست. بنابراین مهمترین عاملی که باید مورد توجه قرار گیرد، اهداف توسعه ای کشور و اولویت های مشترک برای تحقق این اهداف است: کاهش فقر و شکاف های اجتماعی، کاهش بیکاری، افزایش بهره وری و حمایت از فرآیند توسعه پایدار. همچنین انتظار می رود بهبود نوآوری به طور مستقیم یا غیرمستقیم در دستیابی به ۱۷ هدف دستور کار توسعه پایدار ۲۰۳۰ کمک کند (سازمان ملل متحد، ۲۰۱۵). همانطور که جهان به سمت آینده ای می رود که توسط این اهداف جهانی هدایت می شود، تمرکز قوی بر ایجاد مشارکت با بخش دولتی و خصوصی، ایجاد مشاغل و فرصت ها برای همه، پیشرفت فناوری و نوآوری، و پرداختن به پایداری و مبارزه با تغییرات آب و هوایی برخی تحقیقات با تمرکز بر روش های گنجاندن کشورهای کم درآمد در فرآیند نوآوری انجام شده است. برای مثال، کریستنسن و همکاران (۲۰۱۷) پیشنهادهای کمی برای توسعه مدل های نوآوری در آفریقا ارائه کردند و آچاریا و پاتاگ (۲۰۱۹) تمرکز بر تحقیقات کاربردی را پیشنهاد کردند.

کاردوس (۲۰۱۲) معتقد است کارآفرینی به عنوان نیروی محرک نوآوری و رقابت، کلید دستیابی به توسعه پایدار است. او کشورهای عضو اتحادیه اروپا را به دو دسته تقسیم کرد - کشورهای دارای رتبه بالا در توسعه پایدار - کشورهای پایین تر در توسعه پایدار دو معیار "کارآفرینی" و "عملکرد نوآورانه" برای این کشورها مورد بررسی قرار گرفت و برای هر کدام از این معیارها شاخصهایی در نظر گرفته شد. نتایج این تحقیق نشان داد کشورهای دارای رتبه بالا در توسعه پایدار نمراتی بالاتر از میانگین کشورهای عضو اتحادیه اروپا (به جز هلند) و کشورهای دارای رتبه پایینتر در توسعه پایدار دارای نمراتی پایین تر از میانگین اتحادیه اروپا (به جز پرتغال) بودند. او دریافت

نامیده می شوند. این شرکت ها، محصولات خدمات تکنیک ها و روشهای سازمانی جدید را در بازار ارائه می کنند که بطور قابل ملاحظه ای تاثیر منفی محیط زیستی را کاهش داده و باعث بهبود کیفیت زندگی می شوند (ژئول^۱، ۲۰۱۷).

در مجموع، کارآفرینی پایدار و نوآوری پایدار از عوامل مهم در زمینه مبانی نظری رابطه نوآوری و کارآفرینی با توسعه پایدار است که این دو اصطلاح همواره توسط پژوهشگران در رابطه به توسعه پایدار اشاره شده است در ادامه پیشینه پژوهش در رابطه به موضوع ارائه می شود.

توسعه پایدار

مفهوم توسعه پایدار، مفهومی است که در سالهای اخیر در ادبیات جامعه شناسی مطرح شده است در سمپوزیمی که در لاهه برگزار شد، در مورد مفهوم توسعه پایدار آمده است: اگر منظور از توسعه، گسترش امکانات زندگی انسانهاست، این امر نه تنها در مورد نسل حاضر بلکه برای نسلهای آینده نیز باید مد نظر باشد. منظور از توسعه پایدار تنها حفاظت از محیط زیست نیست، بلکه مفهوم جدیدی از رشد اقتصادی است. رشدی که عدالت و امکانات زندگی را برای تمام مردم جهان و نه تعداد اندکی افراد برگزیده است. در فرآیند توسعه پایدار سیاستهای اقتصادی، مالی، تجاری، انرژی کشاورزی، صنعتی و . به گونه ای طراحی می شود که توسعه اقتصادی اجتماعی و زیست محیطی را تداوم بخشد. بر این اساس دیگر نمی توان برای تامین مصارف جاری بدهیهای اقتصادی که باز پرداخت آن بر عهده نسلهای آینده است. ایجاد کرد. در نهایت توسعه پایدار به معنی عدم تحمیل آسیبهای اقتصادی اجتماعی و یا زیست محیطی به نسلهای آینده است.

پیشینه پژوهش

دو دهه گذشته نقش محوری نوآوری در توسعه اقتصادی پایدار را ثابت کرده است. با این حال، فعالیت های نوآورانه به در دسترس بودن چند عامل حیاتی مانند زیرساخت های مرتبط، فناوری های اطلاعات و ارتباطات (ICT) و مهارت های انسانی بستگی دارد که در کشورهای کم درآمد کمتر در دسترس هستند و در نتیجه منجر به افزایش شکاف های توسعه می شوند. رتبه بندی نوآوری

موسوی مشهدی (۱۳۸۲) در پژوهشی به بررسی نقش کارآفرینی در توسعه پایدار اقتصادی پرداخته است. در این پژوهش ضمن ذکر ویژگیهای اقتصاد دانش محور نوآوران را صاحبان فکر و ایده، سرمایه های اصلی یک اقتصاد و از عوامل اصلی توسعه پایدار بر شمرده است. او همچنین استدلال می کند که با توجه به فرهنگ، روابط اجتماعی نظام آموزشی نوع حمایت های دولتی زیر ساختهای اجتماعی، دسترسی به سرمایه های خطر پذیر مهارتهای کسب و کار و سطح فناوری، سطح کارآفرینی در بین کشورهای مختلف متفاوت است. به نظر او آموزش مهمترین و کلیدی ترین نقش در توسعه کارآفرینی را داشته و نقش کارآفرین در توسعه صنعتی اقتصادی و ایجاد اشتغال در جامعه باید به یک پاور همگانی تبدیل گردد. همچنین بخشهای تحقیق و توسعه شرکتها نیز باید مورد حمایت قرار گیرند و به نقش کارآفرینان در تولید محصول جدید و فرایند نو در تولید بها داده شود.

دیوسالار و بزرگی (۱۳۹۱) به بررسی نقش کارآفرینی در رشد اقتصادی و توسعه پایدار پرداختند. آنها بر این باورند که کار آفرینی نقش کلیدی در توسعه پایدار اقتصادی جوامع دارد، نوآوران صاحبان فکر و ایده سرمایه های اصلی یک بنگاه اقتصادی و از عوامل اصلی توسعه پایدار محسوب می شوند و امروزه، سازمانها نمی توانند با دل بستن به توان بالای تولیدی و اجرای چند طرح ابتکاری ساده بر رقبای معطف، نوآور، فرصت گرا و کم هزینه فائق آیند بنابراین سازمان ها باید شرایطی را فراهم کنند که کارکنان و مدیران بتوانند فعالیتهای نوآورانه خود را جهت موفقیت سازمان، به اجرا درآورند.

هرائینی و انبارلو (۱۳۹۵) در مطالعه ای به بررسی جایگاه و اهمیت کارآفرینی در توسعه پایدار نواحی روستایی پرداختند. آنها بر این باورند که کارآفرینی راهکاری جدید برای توانمندسازی و ظرفیت سازی در مناطق روستایی جهت دستیابی به توسعه پایدار است که میتواند زمینه فعالیت و تنوع بخشی به درآمد روستاییان و توسعه یافتگی مناطق روستایی را ممکن سازد کارآفرینی میتواند با خلق فرصت های جدید اشتغال و درآمد نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد. همچنین برای مقابله با بیکاری و مهاجرت روستاییان به، شهرها شناخت صحیح فرصتها و استفاده از نیروهای خلاق انسانی باید به یک ضرورت تبدیل شود و فرایند کارآفرینی در جامعه را شتاب بخشد.

که کشورها با رتبه پایین در توسعه پایدار فعالیتهای کارآفرینی و نوآوری کمتری دارند. بنابراین به منظور دستیابی به توسعه پایدار ابتکارات نوآورانه و کارآفرینی راه حلی مناسب است.

استفاناکو^۱ (۲۰۱۲) به منظور تحلیل و شناسایی تفاوت ها و شباهت ها بین کشورهای اروپایی در حوزه کارآفرینی و شاخص های توسعه اقتصادی- اجتماعی از روش تجزیه به مؤلفه های اصلی^۲ استفاده کرد. او با استفاده از ۴ شاخص اصلی کارآفرینی و ۱۱ متغیر مربوط به شاخص های اقتصادی و اجتماعی توسعه پایدار نتیجه گرفت که کارآفرینی و توسعه پایدار از کلیدی ترین عوامل برای اطمینان از توسعه اقتصادی و اجتماعی است و کارآفرینی وسیله ای برای مقابله با موارد شکست بازار از جمله اختلالات محیط زیستی و اجتماعی است.

یوسف و همکاران^۳ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان "کارآفرینی و پایداری: نیاز به نوآوری و راه حل های سازمانی"، به بررسی نقش نوآوری و کارآفرینی به منظور دستیابی به آینده ای پایدار برای ۱۷ کشور آفریقایی پرداختند. نتایج نشان داد که کارآفرینی رسمی و غیر رسمی باعث افزایش میزان پایداری می شوند (اگرچه کارآفرینی غیر رسمی از نظر آماری بی معنی بود) نتایج همچنین حاکی از آن بود که کارآفرینی رسمی همراه با سطح بالایی از نوآوری و کیفیت نهادی، باعث دستیابی به اهداف پایداری در کشورهای آفریقایی خواهد شد. بنابراین لازم است افراد را به سمت کارآفرینی رسمی تشویق نمود و با استفاده از سرمایه گذاری در بخش آموزش و پرورش، ظرفیت نوآوری را افزایش داد.

گالیندو مارتین و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی تحت عنوان "رابطه بین نوآوری سبز، کارآفرینی اجتماعی و توسعه پایدار" به بررسی تأثیر نهادها بر کارآفرینی سنتی و اجتماعی پرداختند. در این پژوهش، ابتدا ارتباط بین هر دو نوع کارآفرینی (سنتی و اجتماعی) نوآوری و توسعه پایدار تحلیل شد، سپس رابطه بین کارآفرینی سنتی و اجتماعی و نهادها مورد ارزیابی قرار گرفت به منظور تجزیه و تحلیل این روابط، از مدل سازی معادلات ساختاری^۴ (SEM) و تکنیک حداقل مربعات جزئی^۵ (PLS) برای ۲۰ کشور عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۶ (OECD) برای سالهای ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ استفاده شد. برآوردها، نشان داد که هر دو نوع کارآفرینی با توسعه پایدار رابطه مثبت دارند و این ارتباط بین توسعه پایدار و کارآفرینی اجتماعی قوی تر است.

است اما تحقق چنین چشم اندازی نیاز به تدوین و اجرای راهبردهای اثر بخش دارد کار آفرینی یکی از اجرایی ترین این راهبردها است. بر این اساس، دستیابی به چشم انداز بیست ساله کشور که چارچوب اصلی چهار برنامه پنج ساله آینده کشور را شکل میدهد مستلزم توسعه کارآفرینی در ایران است.

در واقع کار آفرینی که به مفهوم کشف و بهره برداری از فرصتها به منظور ارزش آفرینی در حوزه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه است پایه و اساس توسعه همه جانبه محسوب می شود در واقع کار آفرینی که به مفهوم کشف و بهره برداری از فرصت ها به منظور ارزش آفرینی در حوزه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه است پایه و اساس توسعه همه جانبه محسوب می شود مطالعات و تحقیقات نشان میدهد کارآفرینی نقش شایسته و بایسته ای در رشد و توسعه اقتصادی، حضور فعال در بازارهای جهانی، رقابت اشتغالزایی پایدار توسعه عدالت، کاهش فقر درآمد ملی و حل مشکلات جامعه دولت و بخش عمومی دارد. برای توسعه کار آفرینی در کشور به کار آفرینان توانمند نیاز است. منظور از توسعه کار آفرینی ایجاد فرهنگ کار آفرینی در کشور، تقویت گرایش مثبت عمومی به کارآفرینی و در پی آن افزایش نرخ فعالیتهای کار آفرینانه است. کار آفرینی نه تنها یک حوزه علمی تو خاسته بلکه یک نوع راه و رسم زندگی است واقعیت امر این است که توسعه در کشور اسلامی ما مستلزم ظرقت سازی کار آفرینانه در بخشهای مختلف، اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جامعه است. این امر منجر به پرورش افرادی می شود که می توانند در بخشهای مختلف جامعه کسب و کارهای نوین ایجاد، کنند ظرفیتهای موجود را توسعه دهند و با نوآوری، مشکلات جامعه دولت و بخش عمومی را کاهش دهند در صورت تحقق این هدف مهم از ظرفیتهای بالقوه در جامعه حداکثر استفاده به عمل خواهد آمد و اشتغالزایی عدالت و رفاه اجتماعی توسعه پایدار کیفیت زندگی، نشاط و امید به زندگی و اقتدار ملی در ایران اسلامی را به دنبال دارد. بررسی ها نشان میدهند که رشد بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی افزایش یافته است. رفع معضل بیکاری دانش آموختگان با آموزش مهارت های کار آفرینانه به دانشجویان و دانش آموختگان همه رشته ها از یک سو و توسعه انواع رشته ها و گرایشهای جدید کار

همان طور که در بررسی پیشینه مشخص است اغلب مطالعات در این حوزه به صورت نظری بوده یا به شکل پرسش نامه ای صورت گرفته و مطالعه ای که به شکل تجربی، به بررسی اثر نوآوری و کارآفرینی بر توسعه پایدار پرداخته باشد در بررسیهای صورت گرفته توسط محققان مشاهده نشد. در این مطالعه ضمن ارائه شاخص ترکیبی برای توسعه پایدار به بررسی اثر نوآوری و کارآفرینی بر توسعه پایدار پرداخته شده است.

اثر کارآفرینی در رشد اقتصادی و توسعه پایدار

ویژگی بارز اقتصاد امروز، تغییرات سریع است. لذا کشورهایی میتوانند در چنین اقتصادی موفق باشند که قابلیت تطبیق با این تغییرات را داشته باشند. اگر نگاهی بر سیر تاریخی نظریات توسعه اقتصادی داشته باشیم، در می یابیم که جدیدترین این نظریات تاکید دارند که توسعه صنعت و پیشرفت در اقتصاد جامعه مبتنی بر تغییر ایدهها و خلق نوآوریها است و بدون قرار گرفتن در صف پیشروان علم و نوآوری هیچ کشوری در پیمودن سریع مسیر توسعه موفق نخواهد بود.

طبیعی است که بارزترین ابزاری که میتواند ما را به این مقصود برساند کارآفرینی است. در نظام اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی نوآوران و صاحبان فکر و ایده سرمایه های اصلی یک بنگاه اقتصادی و از عوامل اصلی توسعه پایدار محسوب می شوند. کارآفرینی با توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها رابطه تنگاتنگی دارد و امروزه یکی از شاخص های توسعه در کشورهای روبه رشد محسوب می شود. به دلیل نقش و جایگاه ویژه کار آفرینان در روند پیشرفت و رشد اقتصادی جامعه بسیاری از دولتها در کشورهای توسعه یافته و پیشرو تلاش میکنند با حداکثر امکانات و بهره برداری از دستاوردهای تحقیقاتی شماری از افراد جامعه را که دارای ویژگی های کارآفرینی هستند به آموزش کارآفرینی و فعالیتهای کارآفرینانه هدایت کنند (ملک اخلاق، ۱۳۹۱).

توسعه کار آفرینی در کشور ضمن فراهم آوردن زمینه رشد و توسعه پایدار، مسائل و مشکلات جاری از جمله فقر، نابسامانی اجتماعی و فرهنگی، بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی و معضل انبوه سایر بیکاران را مرتفع خواهد کرد. دستیابی به رشد و توسعه اجتماعی به عنوان یک چشم انداز ملی مهمترین آرزوی هر ملتی

سمت پایداری (ویشهاگن^{۱۰}، ۲۰۱۰، اونیل اوپراسمن^{۱۱}، ۲۰۱۰، ۲۰۱۱ تیلی و یانگ^{۱۲}، ۲۰۱۱) به ویژه پایداری اجتماعی و زیست محیطی دارند (۲۰۱۰، پاچئو) به ویژه اتکا به ظرفیتها و توانمندیهای جوامع روستایی (۲۰۱۰، Bamernschunter et al) شناخت فرصتهای جدید (رضوانی و نجارزاده، ۱۳۸۷) و گسترش نوآوری های سازگار با شرایط جوامع محلی (حیدری ساریان و رکن الدین افتخاری، ۱۳۹۵) میتواند به کاهش این تأثیرات منفی و نیز ایجاد فرصتهای اشتغال پایدار درآمدزایی و توسعه (پایدار) در مناطق روستایی منجر شود (کشاورز، ۱۳۹۷ به نقل از چو^{۱۳}، ۲۰۱۴، 2014، پون^{۱۴}، ۲۰۱۲، اوربانو^{۱۵}، ۲۰۱۰). بنابراین مقوله کارآفرینی به آرامی در حال تکامل از تمرکز صرف بر یک زیر شاخه از جمله کارآفرینی اقتصادی، اجتماعی و یا زیست محیطی به شمول همه ی این حوزه ها جهت دستیابی به کارآفرینی پایدار است (مجید^{۱۶}، ۲۰۱۲، سارانگو^{۱۷}، ۲۰۱۲). بر خلاف کارآفرینی سنتی که عمدتاً بر توسعه اقتصادی متمرکز است (شومپر^{۱۸}، ۱۹۴۲، کیزنر^{۱۹}، ۱۹۷۳) کارآفرینی پایدار نقش مهمی در تغییرات به سمت آیندهای پایدارتر ایفا می کند (هال^{۲۰}، ۲۰۱۰ بل^{۲۱}، ۲۰۱۳) پایداری کسب و کارها در مسیر توسعه پایدار منجر به بازی برد-برد برای صاحبان کسب و کار از یک سو و جامعه و محیط زیست از سوی دیگر میشود (شرفی و همکاران ۱۳۹۸ به نقل ۲۰۱۰ پاریش^{۲۲}) کارآفرینان پایدار قصد دارند راه حلهایی برای چالشهای زیست محیطی و اقتصادی موجود ارائه دهند (شومدیتیر^{۲۳}، ۲۰۱۴) فراتر از گرایش زیست محیطی یا مسئولیت اجتماعی شرکت، کارآفرینی پایدار هدف توسعه پایدار (۲۰۱۱ شولنگر^{۲۴}، ۲۰۱۱) را با کارآفرینی و رشد اقتصادی ترکیب میکند. با تمرکز بر حفاظت از محیط زیست بهره وری انرژی و پشتیبانی از زندگی کارآفرینان پایدار از فرصتهای ذاتی ناکامی بازار برای ارائه محصولات و خدمات نوآورانه برای دستاوردهای اقتصادی و غیر اقتصادی استفاده میکنند (شفرده^{۲۵}، ۲۰۱۱).

مدل توسعه

هدف اصلی و نوآوری این تحقیق، طراحی یک الگوی جامع برای توسعه کارآفرینی پایدار در کسب و کارهای روستایی

آفرینی در کنار سایر دروس رشته های موجود از سوی دیگر ممکن خواهد بود. از این طریق تعداد بیشتری از دانش آموختگان به سوی تاسیس کسب و کار و ایجاد اشتغال برای سایر بیکاران گام بر خواهند داشت. به عبارت دیگر با توسعه کار آفرینی در کشور ضمن فراهم آوردن زمینه رشد و توسعه پایدار مسائل و مشکلات جاری از جمله فقر، نابسامانی اجتماعی و فرهنگی بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی معضل انبوه سایر بیکاران نیز مرتفع خواهد شد. استفاده از ظرفیت های موجود و توسعه فناوری پیشرفته به وجود افراد خلاق، نوآور و کارآفرین در جامعه نیاز دارد این نیاز در همه بخشها و رشته ها مشهود و ملموس است. بنابراین توسعه کارآفرینی برای تامین نیازهای کشور و دستیابی به هدف های ایران اسلامی ضروری است.

مدل توسعه کارآفرینی پایدار

امروزه کارآفرینی در بسیاری از کشورها به عنوان ابزاری کلیدی جهت رشد و توسعه محسوب میشود و به طور خاص توجه به کارآفرینی روستایی میتواند نقش مهمی در کاهش نابرابریهای فضایی بین مرکز و پیرامون ایفا کند (رحمانی فضلی و همکاران، ۱۳۹۸) با این حال و علیرغم اثرات مثبت کارآفرینی و نیز ظرفیتهای کارآفرینی برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی (فراهانی و همکاران ۱۳۹۳، کریمی^۱، ۱۳۹۳، هرویت^۲، ۲۰۱۴، 2014 کامبل^۳، ۲۰۱۴، 2002، مین^۴، ۲۰۰۲، 2002، کاپانا^۵، ۲۰۱۱). در سالهای اخیر، گروهی از محققان بر این باور بودند که فعالیتهای کارآفرینانه بعضاً منجر به تخریب محیط زیست می شوند (کوهن و وین^۶، ۲۰۰۷، 2007، دین مولن^۷، ۲۰۱۰، 2007، پاچئو^۸، et al^۹). عدم پایداری در تولید و کاهش امنیت غذایی صیدی) و همکاران، ۱۳۹۸، آلودگی فرسایش خاک و تغییرات آب و هوایی نمونه هایی از اثرات ناصحیح فعالیتهای کارآفرینی در جامعه میباشد (۲۰۰۹، چیک^۹). از سویی برخی از محققان نیز اینگونه استدلال کردند که با وجود تأثیرات منفی بر اجتماع و محیط زیست، کارآفرینان همچنان نقش مهمی در هدایت فعالیتهای کسب و کار به

1. Karimi	2. Heriot	3. Campbell	4. Main
5. Kalpana	6. Cohen & Winn	7. Dean & McMullen	8. Pacheco
9. Chick	10. Wistenhagen	11. O'Neil & Ubasaran	12. Tilley & Young
13. Cho & Honorati	14. Poon	15. Urbano	16. Majid & Koe
17. Sarango-Lalangui	18. Schumpeter	19. Kirzner.	20. Hal
21. Bel	22. Parish	23. Schmidpeter	24. Schaltegger
25. Shepherd			

در این روش تحلیلی، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه نوع کدگذاری استفاده می‌شود: (۱) کدگذاری باز، (۲) کدگذاری محوری، و (۳) کدگذاری انتخابی (کوهن^۱، ۲۰۰۷).

در رویکرد نظریه داده بنیاد، تحلیل داده‌ها به نحوی انجام می‌شود که هر بخش از داده‌ها به محض جمع‌آوری آن بخش، به صورت همزمان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. سپس محقق از نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های اولیه راهنمودهایی برای دستیابی به داده‌های بعدی استخراج می‌کند. این راهنمودها ممکن است از تصورات نهایت نشده، فواصل اطلاعاتی خود را پر کرده، و یا از افرادی که در مورد پدیده مورد بررسی دانش کافی دارند، حاصل شوند. پس از به دست آوردن این راهنمودها، پژوهشگر به جهت جمع‌آوری داده‌های اضافی وارد محیط تحقیق می‌شود. این فرآیند تا زمانی ادامه می‌یابد که پژوهشگر به اشباع داده‌ها دست یابد (دانایی فرد و اسلامی^۲، ۲۰۱۱).

در راستای افزایش روایی تحقیق حاضر، کارآفرینانی انتخاب شدند که علاوه بر فعالیت در زمینه کسب و کارهای روستایی و کشاورزی، دارای دانش علمی کافی در زمینه توسعه پایدار و فرایند توسعه کارآفرینی و شکل‌گیری کسب و کارهای روستایی پایدار هستند. در این تحقیق، جهت جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، از مصاحبه‌های عمیق به همراه ثبت و ضبط دقیق تمامی اطلاعات استفاده شد. همچنین، به منظور تأییدپذیری و جلوگیری از تورش در نتایج تحقیق، مدل و نتایج توسط تیم تحقیقی به صورت مداوم مورد بازبینی قرار گرفت. هدف این بازبینی‌ها اطمینان از عدم وجود نقاط تورش یا تفاوت‌های ناظری در گزارش و مدل به دست‌آمده بود.

یافته‌های تحقیق: اغلب پاسخ‌دهندگان این تحقیق افراد مرد بودند که نسبت به کل جامعه مورد مطالعه تشکیل می‌دهند (نود درصد). این افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکتری در زمینه‌های تخصصی بودند. پس از جمع‌آوری داده‌ها از جامعه مورد مطالعه، تحلیل مصاحبه‌ها و دست‌نوشته‌ها انجام گرفت. در این راستا، موارد مشابه و غیرمرتبط با موضوع تحقیق حذف شدند و گویه‌های تعیین‌کننده و اساسی تعیین شدند. به عبارت دیگر، تئوری بنیانی کلاسیک از مراحل مختلفی از کدگذاری تشکیل شده است که نتایج آن به شرح زیر ارائه می‌شود:

بوده و با استفاده از رویکرد پژوهش کیفی و روش تئوری زمینه‌ای، تلاش برای بررسی و شناسایی راهبردهای ضروری برای دستیابی به پایداری کارآفرینی انجام شده است. دلیل نوآوری این مقاله، تمرکز بر حوزه روستایی از منظر کارآفرینی پایدار می‌باشد.

در روش کیفی این تحقیق، به منظور درک و تبیین مفهومیها و ابعاد مرتبط با موضوع، از رویکرد کرسول استفاده شده است. این رویکرد به عنوان یک فرایند بررسی تفسیری بر پایه تاریخچه‌ها و سنت‌های شناختی تعریف می‌شود و برای کشف مسائل اجتماعی و انسانی به کار می‌رود.

در ادامه، رویکرد تئوری زمینه‌ای نیز برای تبیین و تحلیل دقیق‌تر داده‌ها و درک ارتباطات میان آنها به کار گرفته شده است. این رویکرد به تبیین الگوها، مفاهیم، طبقات، و ویژگی‌ها و ابعاد پدیده می‌پردازد.

در این تحقیق، از تحلیل داده‌ها با استفاده از مجموعه کدها به دست آمده از منابع اطلاعاتی و سپس تبدیل کدها به نظریه زمینه‌ای جهت بررسی و بسط آنها و درک رابطه میان آنها برای استفاده در تحلیل و ارائه نظریه زمینه‌ای مورد تمرکز قرار گرفته است. روش تحقیق نظریه زمینه‌ای بدون تعیین هیچ نظریه پیشینی در جمع‌آوری اطلاعات شروع می‌شود. همچنین، تحلیل و توسعه داده‌ها و درک روابط میان آنها به منظور بهره‌برداری از این نتایج و تبدیل آنها به نظریه زمینه‌ای مورد توجه قرار می‌گیرد. در این تحقیق، جامعه آماری شامل کارآفرینان نمونه است که دارای چهار ویژگی کلیدی هستند: دانش و تجربه در موضوع مورد بررسی، تمایل به سرمایه‌گذاری زمان و تلاش در کارآفرینی، و مهارت‌های ارتباطی مؤثر. تعداد ۱۰ نفر از این کارآفرینان به منظور مصاحبه انتخاب شد. پس از هر مصاحبه، با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفدار ارجاعی زنجیره‌ای یا گلوله برفی، دیگر کارآفرینان با وضعیت مشابهی به مصاحبه دعوت شدند. این اقدام تا زمانی ادامه یافت که محقق تشخیص داد که اطلاعات تکراری شده‌اند و به اطلاعات جدیدی نمی‌رسد، این پدیده به عنوان اشباع نظری شناخته می‌شود. در این تحقیق، مصاحبه عمیق به عنوان اصلی‌ترین تکنیک جمع‌آوری داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت. طرح سؤال‌های باز نیز به عنوان یکی از ویژگی‌های مهم مصاحبه‌های عمیق طراحی شد.

شرکت‌کنندگان، نیاز به دستیابی به پایداری در کسب‌وکارهای کارآفرینانه روستایی و راهکارهای دستیابی به پایداری در آنها بود.

مرحله سوم) تعیین عنوان مفهوم اصلی: در تئوری بنیانی کلاسیک، عنصر اصلی تحقیق همان مفهوم اصلی است. بنابراین، در این مطالعه، مفهوم اصلی عواملی که در دستیابی به پایداری کسب‌وکارهای کارآفرینانه روستایی دخیل و تأثیرگذار هستند، نام‌گذاری شده است.

مرحله چهارم) کدگذاری محوری: در مرحله کدگذاری محوری، فرآیند اختصاص کد به مفاهیم موجود در داده‌ها از حالت باز به حالت خلاصه تغییر می‌کند. به عبارت دیگر، کدگذاری محوری به شکل‌دهی به مفاهیم اشتراکی در مجموعه داده‌های جمع‌آوری شده منجر می‌شود. این محورها به مرحله بعدی کدگذاری برای ایجاد راهبردهای جدید ادامه می‌دهند. در این مرحله، کدها و یادداشتهای تحلیلی جفت‌کرده و به خانواده‌ها یا گروه‌ها تقسیم می‌شوند. با بررسی ارتباط بین مفاهیم، کدهایی که از نظر مفهومی شبیه یکدیگر بودند، در یک مقوله یا محور جای می‌گیرند. در واقع، کدگذاری محوری منجر به ایجاد گروه‌ها و مفاهیم می‌شود. در این فرآیند، کدهای باز به ۳۰ کد محوری تبدیل می‌شوند. درباره عوامل علی، ۳۴ کد شناسایی شده که در قالب ۵ مفهوم (کد محوری) دسته‌بندی شده‌اند (جدول ۱).

مرحله اول) کدگذاری باز: کدگذاری باز یک بخش از تجزیه و تحلیل داده‌ها است که از طریق نامگذاری مفهوم‌ها و مفاهیم مرتبط با موضوع تحقیق از طریق بررسی دقیق داده‌ها انجام می‌شود (استراس و کوربین^۱، ۲۰۱۱). در این مرحله، متن مصاحبه‌ها به طور مکرر خط به خط مطالعه شده و برای بخش‌های مهم هر مفهوم که به ذهن می‌آید، در نظر گرفته و بخش‌های مرتبط با آنها علامت‌گذاری می‌شوند و به آنها کدهای تعیین شده اختصاص می‌یابد. برای شناسایی عوامل مختلف از جمله عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، اقدامات و پیامدهای قابل ملاحظه در شرایط فعلی جامعه، مصاحبه‌ها انجام شد. ابتدا محتوای کلی تمام مصاحبه‌ها پیاده‌سازی شد و سپس کدگذاری باز بر روی آنها انجام شد. این کدها بر اساس متن مصاحبه‌ها ایجاد شدند و در برخی موارد به طور معنایی از خود متن گرفته شدند. در مجموع، ۲۲۹ کد باز ایجاد شد.

مرحله دوم) جستجوی عوامل اصلی نگرانی شرکت‌کنندگان: در تئوری بنیانی، محققان نگرانی افراد درون یک محیط خاص را مورد بررسی قرار می‌دهند و چگونگی حل این نگرانی‌ها را بررسی می‌کنند (جفریس^۲، ۲۰۱۵). در این تحقیق، نگرانی اصلی

جدول ۱: کدها مفاهیم و مقولات مرتبط با شرایط علی توسعه کارآفرینی پایدار روستایی

مقوله (کد محوری)	برخی از مهم‌ترین مفاهیم (کد باز)
فردی	روابط صحیح بین مدیران کسب و کار و کارکنان / توافق و انسجام گروهی در بین افراد کسب و کار / دانش و بصیرت لازم مدیر برای تشخیص مسائل و موضوعات مهم برای تصمیم‌گیری / تعامل پیوسته با محیط و توانایی تشخیص سریع تر ذینفعان نوظهور / دانش، آگاهی و حساسیت کارآفرین نسبت به مسائل و اولویت‌های جامعه / جهت‌گیری‌های اجتماعی در رهبری کسب و کار
ویژگیهای کسب و کار	ساختار مشارکتی تصمیم‌گیری و مدیریت کسب و کار با تأکید بر کار تیمی / در نظر گرفتن فرایندهای مدیریت ذینفعان / توجه به سهولت فرایندهای سازمانی برای صرفه‌جویی در هزینه‌ها و منابع / ارتقای مداوم سطح کیفیت خدمات به منظور رضایت ذینفعان / استفاده مسئولانه از قدرت در کسب و کارها / معرفی مناسب و صحیح کار به جامعه و مسئولان برای جذب حمایت دولتمردان و تغییر دیدگاه جامعه / استفاده از تجارب بین‌المللی و تجارب افراد موفق و برقراری ارتباط با محیط خارجی و کارآفرینان خارجی
مدیریت و توسعه منابع انسانی	استخدام کارکنان دارای اصول اخلاقی خاص و نیروی کار با بالاترین کیفیت و انگیزه / طراحی سامانه‌های پاداش مناسب برای بهبود عملکرد اجتماعی کارکنان / فراهم کردن نظام آموزش مستمر برای کارکنان / طراحی و بکارگیری سیستم‌های ارتباطی مناسب بین کارکنان / حفظ انگیزش کارکنان برای پیگیری اهداف مسئولیت اجتماعی / پایبندی کارکنان و مدیران میانی به استانداردها و رفتارهای اخلاقی و قانونی / وجود نمایندگان افرادی با فرهنگها، سنین و سبکهای زندگی مختلف در گروههای برنامه ریزی / تشویق به نوآوری پایدار و سبز در کسب و کار / پیگیری پیروی کارکنان از دستورالعملهای اخلاقی
مدیریت منابع تولید و مواد اولیه	بهره برداری کارآمد از منابع زمین / خلق و استفاده کارآمد از مواد و انرژی تجدیدپذیر / تعهد به عملیاتی سازی کسب و کاری عاری از هر نوع مواد آلاینده / پذیرفتن تمام هزینه‌ها و منافع زیست محیطی / فراهم نمودن مواد اولیه با کیفیت داخلی / پیش بینی مسیرهای مختلف برای تأمین نیاز کسب و کار و مواد و امکانات / اتکا به توان و سرمایه محلی موجود

تمرکز کسب و کار بر منابع اقتصادی محلی / فروش مستقیم و بی واسطه محصولات تولیدی / آشنایی کافی با بازارهای محلی، منطقه ای عملکرد مالی / مدیریت و ملی و شناسایی کانال های فروش آسان مناسب و پایدار / توجه به قیمت فروش منصفانه برای پایداری فروش و جذب مشتری / شناسایی سرمایه در بعد خرد هوشمندانه مزیت های نسبی منطقه در بخشهای مختلف و استفاده ی مناسب از ظرفیت های محیط درونی روستا / استفاده از بسته بندی مناسب دوستدار محیط زیست / داشتن سیستم حمل و نقل مناسب در بخش توزیع

از بین داده های جمع آوری شده ۲۷ کد باز در قالب ۴ مقوله محوری به عنوان شرایط زمینه ای در نظر گرفته شد که خلاصه نتایج آن در جدول (۲) بیان شده است.

جدول ۲: کدها، مفاهیم و مقولات مرتبط با شرایط زمینهای توسعه کارآفرینی پایدار روستایی

مفهوم (کد باز)	مقوله (کد محوری)
مردود دانستن هر گونه تبعیض مبتنی بر جنس، قوم، نژاد، مذهب و ... احترام به انتظارات ذینفعان / محرمانه تلقی شدن اطلاعات مشتریان / انتشار گزارشات مالی به صورت کامل، صحیح و شفاف و قابل فهم از طریق رسانه های گروهی / ملزم دانستن خود به پاسخگویی صادقانه، صریح و توأم با احترام به نهادهای نظارتی / اجرای خط مشی اخلاقی در برابر کارکنان / تدوین منشور اخلاقی مناسب برای تقویت ارزشهای بنیادین مربوط به مسئولیت اجتماعی در میان کارکنان / آموزش منشور اخلاقی به کارکنان / اجرای خط مشی اخلاقی در برابر رقبیان / پرهیز از تخریب و تبلیغات بر علیه رقبا	تعهدات اخلاقی
در پیش گرفتن الگوهای دوستدار محیط زیست در تولید و مصرف و بکارگیری فناوری مناسب برای کاهش تخریب محیط زیست / بررسی اولیه در مورد ارزش اجتماعی و زیست محیطی کالاها و خدمات کسب و کار و دخالت این دانش در تصمیم گیری ها / پذیرفتن مسئولیت کامل تأثیرات زیست محیطی کسب و کار / اهتمام به تقویت یک فرهنگ حامی ارزشهای زیست محیطی در کسب و کار / افزایش آشنایی و تعاملات خود با طیف وسیعی از گروههای و تشکلهای مدافع محیط زیست	تعهدات زیست محیطی
استفاده از معیارهایی صحیح در انتخاب، ارتقا و پاداش کارکنان با تأکید بر عملکرد اجتماعی مسئولانه / مرور دوره ای فعالیتهای مسئولیت اجتماعی کسب و کار / توجه به مسئولیت پذیری اجتماعی به عنوان یک ارزش فرهنگی در شرکت / حمایت از ابتکارهای مسئولانه کارکنان / وفاداری شرکت به اقدامات و ابتکارات اجتماعی در شرایط بحران / بهره گیری از تجارب اقدامات مسئولانه اجتماعی موفق سایر کسب و کارها	پابندی به مؤلفه های مسئولیت اجتماعی در همه جنبه های عملیات کسب و کار
بازاندیشی اهداف شرکت به منظور توجه شایسته به اهداف مبتنی بر ابعاد پایداری / تلفیق ارزشهای پایدار محور در اساسنامه و چشم انداز شرکت / وجود محورهای پایداری به عنوان راهبرد رقابتی شرکت / تدوین و استفاده از معیارها و استانداردهای ارزیابی عملکرد پایدار محور / آگاهی از موضوعات پایدار محور مهم برای شرکت / وجود نیروی کار آگاه و ماهر در زمینه اصول حفاظت محیط زیست / وجود منابع کافی برای اجرای عملیات پایدار -محور	مدیریت پایدار محور

با توجه به اطلاعات جمع آوری شده ۹۳ کد باز در قالب ۱۴ مقوله محوری به عنوان شرایط واسطه ای در نظر گرفته شد (جدول ۳)

جدول ۳: کدها، مفاهیم و مقولات مرتبط با شرایط واسطه ای توسعه کارآفرینی پایدار روستایی

مفهوم (کد باز)	مقوله (کد محوری)
اعطای یارانه به بخش سرمایه گذاری کارآفرینی روستایی / همکاری بخش خصوصی به سرمایه گذاری در کسب و کار جدید پایدار محور / ارائه مشوق های اقتصادی از قبیل بخشش دیرکرد تسهیلات و اعمال تخفیف مالیاتی / تقاضای محلی برای محصولات سبز و وجود بازارهای مناسب به منظور عرضه محصولات سبز / قیمتهای مناسب تجهیزات کشاورزی پایدار محور / مناسب بودن و عدم نوسان شدید قیمت نهاده ها و محصولات و شفاف و قابل پیش بینی بودن بازار / دسترسی به مؤسسات مالی در جوامع روستایی / عدم حاکمیت واسطه گران و دلالان بر بازار و عدم وابستگی کارآفرینان روستایی به آنها / وجود زمینه و اقدامات حمایتی در جهت صادرات محصولات و خدمات / نشر فن آوری های سبز / مناسب بودن هزینه تکنولوژیهای پایدار و اجرای فعالیت های زیستی / وجود شاخصهای رقابتی محصولات سبز / امکان تخصیص ارز برای تأمین مواد و تجهیزات / نظارت بر سرمایه گذاریها و محل صرف سرمایه در بستر تولید پایدار / همکاری افراد صاحب سرمایه و تخصص و جذب سرمایه های راکد خصوصی به جای وابستگی مالی به دولت	بستر اقتصادی جامعه
فراهم بودن بیمه مناسب برای کارآفرینان پایدار محور / وجود شبکه های گوناگون تعاون روستایی فعال در حوزه پایداری / حضور مناسب مروجان جهت کسب و کار جدید / سطح (بالای) سواد عمومی و وجود آگاهی از منافع حاصل از کارآفرینی پایدار در جامعه روستایی / بالا بودن سطح روحیه کار گروهی در میان روستائیان و اجرای فضای مدیریت مشارکتی در روستاها / استقبال مدیران بانکها از ایده های نو	بستر اجتماعی

کارآفرینی/ تقویت شبکه های اجتماعی و تشکل های مردمی در نواحی روستایی و ساختاردهی آن ها در راستای اجرای پروژه های اجتماعی/ وجود قوانین تدوین شده برای فعالیتهای اجتماعی بنگاه	
فرهنگ سازی و آگاهی بخشی عمومی در خصوص فعالیتهای اجتماعی بنگاه ها از طریق رسانه های عرفی روستا/ تکریم کارآفرینان (پایدار) در جامعه و الگوسازی از کارآفرینان موفق و پایدار/ محور پذیرش کارآفرینان پایدار و نیز فقدان هرگونه تنش خاص در روستا به هنگام حضور کارآفرینان/ آگاهی از ارزش واقعی طرح های تو در مسئولان/ الگوبرداری از مسیرهای کسب و کار پایدار و موفق / حمایت کسب و کارها از یکدیگر	بستر فرهنگی
توسعه ی فن آوری اطلاعات و ارتباطات و دسترسی مناسب به کامپیوتر و اینترنت در کسب و کار/ برگزاری کلاسهای توسعه مهارتهای کوتاه مدت در راستای پایداری فعالیت ها / کاربردی بودن آموزش ها در راستای اهداف پایداری و مطابق آموزش ها با نیاز کارآفرینان/ ایجاد شبکه ها و تشکیل گروه های مشاور به منظور حمایت از کارآفرینان و ارائه خدمات مشاوره ای لازم/ تبلیغات و اطلاع رسانی در مورد وجود انواع فرصت های کارآفرینی پایدار در منطقه/ برگزاری دوره های تخصصی مرتبط با اجرای استانداردهای زیست محیطی و آموزش حفظ محیط زیست و توسعه پایدار برای کسب و کارها	آموزشی (دسترسی به آموزش و مشاوره)
افزایش محدوده تأثیر کسب و کار و (امکان) جایگاه یابی آن از طریق تبلیغات و اطلاع رسانی بیشتر درباره رفتارهای اجتماعی و زیست محیطی مسئولانه در رسانه های جمعی/ ایجاد جامعه اطلاعاتی در جهت کمک به تسهیل و همگانی کردن اطلاعات دانش / افشای اقدامات نامناسب شرکت توسط رسانه ها/ امکان دسترسی کارآمدتر به مخاطبین خاص با استفاده از رسانه های جمعی و شبکه های اجتماعی/ وجود امکان مشاهده نتایج مثبت پیگیری مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی مانند سود بیشتر، شهرت مطلوب تر و پوشش رسانه ای مثبت برای کسب و کارها	رسانه ها (رسانه جمعی و فناوری مدرن)
ادامه جدول ۳. مفاهیم و مقولات مرتبط با شرایط واسطه ای توسعه کارآفرینی پایدار روستایی	
مفهوم (کد باز)	مقوله (کد محوری)
تصویب قوانینی برای محافظت ساکنین نواحی نزدیک به کارخانه های صنعتی در برابر آلودگیها/ تصویب قوانینی برای محافظت از مصرف کنندگان مانند قانون پاسخگویی فروشندگان کالاها در برابر محصولات معیوب/ وجود قوانین حفاظتی در زمینه نیروی کار/ قرار دادن سیستم های گواهینامه ای و استانداردهای گزارش دهی پایداری در برنامه های عملکرد شرکت ها/ تدوین قوانین و مقررات دولتی مشوق راه اندازی و توسعه کسب و کارهای پایدار نظیر قانون تأسیس فعالیت، قانون سلامت و امنیت فعالیت قوانین صادرات و واردات/ انعطاف پذیری قوانین و حذف مقررات اضافی و دست و پاگیر/ وضع استانداردهای حداقلی و الگوهایی برای کسب و کارها برای رفتار در چارچوب آن توسط حکومت/ قابل پذیرش و پرداخت بودن هزینه های پیروی از قوانین / تصویب مقررات زیست محیطی مشوق نوآوری	چارچوب قانون گذاری قوانین
کاهش تصدی گری دولت در فعالیتهای اقتصادی/ سیاست گذاری و برنامه ریزی متناسب با پتانسیل های هر منطقه/ وجود مشوق های منفی برای تنبیه رفتارهای غیر اخلاقی از طرف دولت و در نظر گرفتن مالیات های محیط زیستی/ اعطای یارانه و کمک مالی برای فعالیتهای حافظ محیط زیست/ عدم وجود تبعیض در حمایت های دولت/ نظارت بهداشتی و زیست محیطی بر کسب و کارها بر اساس اصول و بدون سخت گیری/ ارائه رهنمودهای لازم برای سرمایه گذاری های کارآفرینانه/ اطلاع رسانی در مورد شرکت های پیشرو و ترویج تأثیرات مثبت مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی در جامعه و کسب و کار/ ترویج الزام پاسخگو بودن کسب و کار نسبت به جامعه علاوه بر سهامداران خود توسط حکومت/ نشان دادن منافع مسئولیت پذیری کسب و کارها از طریق در نظر گرفتن پاداش هایی برای اقدامات خوب در زمینه مسئولیت اجتماعی توسط حکومت	نقش حکومت ها (سیاستهای حمایتی و بازدارنده)
همکاری و مشارکت مداوم نهادهای دولتی و غیر دولتی متولی کارآفرینی / تلاش مسئولین محلی برای جذب و استفاده از پتانسیل نهادهای محلی/ ارتباط کسب و کارها با مراکز تحقیقاتی، جهاد کشاورزی و غیره / حساس بودن سازمانهای کیفیت و هماهنگی نهادی غیردولتی و گروه های مردم نهاد به تخریب محیط زیست/ نقش پررنگ دهیار و شورای روستا در تبیین و پیگیری حفاظت از محیط زیست/ همکاری سازمان های اعطا کننده مجوز زیست محیطی انتقال نیازها و مشکلات کسب و کار به سطوح بالاتر دولتی از طریق نهادهای محلی	کیفیت و هماهنگی نهادی
راه اندازی و بازتعریف سازوکارهای خود تنظیمی دموکراتیک به عنوان برنامه قانون گذاری جایگزین فرایند سنتی قانون گذاری در جامعه مانند توافق های داوطلبانه در راستای برآوردن استانداردهای ملی و بین المللی/ استفاده از سیستم های مدیریت زیست محیطی در راستای آگاهی از فعالیت های خود، اطلاع از آثار کاهش آلودگی و سایر منافع عملیات خود/ فشارهای پنهان سیاسی (در جامعه) در جهت ترغیب کسب و کارها به در پیش گرفتن اقدامات خود تنظیمی داوطلبانه	الزام کسب و کار به خود تنظیمی
مشارکت دادن ذینفعان در طراحی و اجرایی سازی پروژه های خود/ پاسخگویی اقدامات قبلی، فعلی و آتی زیست محیطی خود در برابر جوامع محلی و ذینفعان دیگر بودن اندازه گیری منظم نتایج و اثرات خود و قرار دادن گزارشهای حاصل در اختیار ذینفعان/ وجود مشتریان خواهان محصولات و خدمات دارای گواهینامه سبز/ درخواست صداقت، احترام، استاندارد و پاسخگویی در زمینه مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی از سوی ذینفعان/ تأمین منفعت ملموس مشتری در نتیجه استفاده از محصولات و خدمات کسب و کار/ خودارزشی مشتری (اعتقاد به اینکه خرید وی به نفع جامعه و محیط زیست است)	فشار / قدرت ذینفعان (مشارکت اثربخش ذینفعان/ تقاضا)

انتظارات جامعه و گروههای ذینفع خارجی از اقدامات مسئولانه	وجود تأمین کنندگان علاقمند به شراکت با شرکتهای دارای اصول تجارت منصفانه/ وجود حکومت، قانون گذاران و حسابرسان خواهان هماهنگی با قوانین، پایش داخلی اقدامات مسئولانه و شفافیت در گزارش دهی مسئولیت اجتماعی/ انتظارات جامعه محلی و گروههای زیست محیطی در خصوص هماهنگی کسب و کار با قوانین و مقررات مربوطه و افشای شفاف و به موقع اطلاعات/ انتظارات گروه های فشار جامعه محلی در زمینه قیمت گذاری غیر مخرب و عدم تخلف در پرداخت مالیات/ انتظارات و دغدغه های نمایندگان محیط زیست در خصوص کسب بهره برداری و دفع منابع به صورت پایدار
قدرت سرمایه گذاران	وجود سرمایه گذاران خواهان سرمایه گذاری سودآور و مسئولانه/ ارائه اطلاعات خوب و دلایل کافی به سرمایه گذاران (مسئولیت پذیر) برای سرمایه گذاری در یک کسب و کار/ وفاداری سرمایه گذاری یک سرمایه گذار مسئولیت پذیر در کسب و کار و توجه سرمایه گذار به ثبات و پایداری به جای بازده مالی سریع و سرمایه گذاری موقتی/ دیدگاه مثبت سهامداران و مؤسسات مالی نسبت به شرکتهای دارای سابقه مثبت زیست محیطی
مصرف گرایی اخلاقی در جامعه	وجود مصرف گرایی سبز در میان ذینفعان/ توجه به مصرف کنندگان خرد که توجه زیادی به مسائل اخلاقی و زیست محیطی دارند و تأمین نیاز آنها در تولید محصول و خدمات آموزش و ارائه اطلاعات اخلاقی از طریق مجاری اطلاعاتی مناسب توسط کسب و کار در راستای نمایش برجستگی و تمایز اقدامات مسئولانه کسب و کار برای جلب نظر مصرف کننده/ توجه مصرف کننده به ویژگی های غیر تجاری محصولات یا محتوای اخلاقی محصولات و فرایندهای تولید/ وجود حساسیت مصرف کننده نسبت به سوء استفاده های اخلاقی کسب و کارها و پرهیز از معاملات با کسب و کارهای متخلف
فرهنگ محلی، حساسیت ها و ساختارهای فرهنگ میزبان	احترام به فرهنگ آداب و رسوم و احساسات دینی محلی (در منطقه میزبان)/ توجه به تنوع و حساسیتهای فرهنگی در مورد مباحثی مانند زمان نپایش و اعیاد مذهبی/ توجه به تفکرات و عقاید تفکیک جنسیتی یا پذیرش زنان به عنوان نماینده کسب و کار یا مذاکره کننده در جامع محلی/ حفظ ساختارهای سنتی در فرهنگ محلی در زمان مداخله کسب و کار در منطقه میزبان/ توجه به مرز باریک بین انتقال پیشرفت و مدرنیته به یک منطقه به منظور توسعه فرهنگ محلی

بر اساس اطلاعات جمع آوری شده راهبردهایی برای توسعه پایداری در کسب و کارهای روستایی از سوی مصاحبه شوندگان مطرح شد که در جدول زیر مهمترین راهبردهای پیشنهادی در قالب پنج دسته راهبرد ارائه شده است (جدول ۴)

جدول ۴: مفاهیم مرتبط با راهبردهای توسعه کارآفرینی پایدار روستایی

مفهوم (کد باز)	مقوله (کد محوری)
تدوین یک سند ملی برای ترویج و توسعه کشاورزی پایدار/ شکل دهی نظام های معتبر اطلاعات کشاورزی پایدار/ اطلاع رسانی شفاف از خدمات و برنامه های حمایتی دولت به کارآفرینان روستایی/ اطلاع رسانی بهتر به مصرف کنندگان و عامه مردم در مورد سلامت محصولات کشاورزی پایدار/ بازنگری در نهادهای آموزش کشاورزی برای توجه به اصول پایداری در محتوا و فرایند آموزشها/ ایجاد مراکز مشاوره و آموزش کارآفرینی روستایی در راستای بهبود مهارتها و شایستگیهای جوانان روستایی/ معرفی دستاوردهای کسب و کارهای پایدار روستایی و کشاورزی در سطح جامعه/ فراهم سازی فرصت های مناسب رسانه ای برای معرفی تولیدات و فرایندهای کسب و کارهای پایدار روستایی/ ارزش گذاری به کسب و کارها و تولیدات پایدار در سطح جامعه و نخبگان/ جهت دهی به استخدام و آموزش کارکنان در راستای توسعه دانش و فرهنگ مسئولیت اجتماعی شرکتی	راهبردهای آموزشی ترویجی
واگذاری مسئولیت پایش و حفاظت از چشم اندازهای طبیعی و کشاورزی به مردم محلی و صاحبان کسب و کار/ جلب همکاری دانشگاهیان و نخبگان جامعه برای بهره گیری پایدار از ظرفیت های جامعه روستایی/ معرفی ظرفیت های بومی و منطقه ای کارآفرینی به دانشجویان و علاقمندان به راه اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه/ شبکه سازی موثر بین واحدهای کسب و کار کوچک، بنگاه های اقتصادی بزرگ و نظام بازار برای حمایت از کسب کارهای کوچک پایدار محور/ مشارکت واحدهای کسب و کار روستایی در پروژه های حفاظت از منابع و محیط زیست/ جلب مشارکت جوانان محلی برای ایجاد کسب و کارهای جدید تشکیل گروههای پس انداز خود گردان برای تأمین بخشی از نیاز مالی پروژه های کارآفرینی پایدار محور	مشارکت ذینفعان
اصلاح قوانین و مقررات حفاظت از محیط زیست و عرصه های طبیعی با رویکرد مشارکتی/ تدوین دستورالعملهای نظارت و گواهی فرایند تولیدات کشاورزی/ اصلاح قوانین مالیاتی مرتبط با کسب و کارها و کارآفرینان روستایی/ الزام کسب و کارها به تدوین و ارائه گزارش های اجتماعی یا گزارشهای عملکرد مبتنی بر ابعاد پایداری/ اصلاح قوانین و استانداردهای بهینه سازی مصرف انرژی در کسب و کارهای روستایی/ کمک به توسعه برند سازی تولیدات و فرایندهای پایدار/ اولویت مراکز رشد و پارکهای علم و فناوری به کسب و کارهای پایدار در ارائه تسهیلات و حمایت ها	اصلاح قوانین و مقررات
منوط کردن حمایتهای دولتی و مالی به اجرای فعالیتهای حفاظت کننده از منابع و دوستدار محیط زیست/ تعیین مشوقهایی برای کسب و کارهای کشاورزی پایدار و کم نهاده/ تأسیس صندوقهای مالی حمایت از کارآفرینان پایدار در بخش کشاورزی/ تشویق سرمایه	حمایت ها مشوق ها و پیش برنده ها

گذاران به سرمایه گذاری در کسب و کارهای پایدار در مناطق روستایی / ایجاد نظام های اعتباری خرد به منظور ارائه تسهیلات مناسب به کارآفرینان روستایی / حمایت های بیمه ای در راستای کاهش ریسک اقدامات و فعالیتهای کارآفرینانه پایدار کشاورزی / توجه به معیارهای پایداری در معرفی و تشویق نمونه های برتر تولیدات و کسب و کارها.

توجه پروژه های تحقیقاتی به شناسایی ظرفیتهای بومی مناطق روستایی روستایی / بررسی تجربیات جهانی در زمینه توسعه کارآفرینی روستایی به شیوه پایدار محور / سرمایه گذاری برای تحقیق و توسعه فناوری های کاهنده مصرف انرژی منابع تولید در بخش کشاورزی / تعیین شاخص ها و استانداردهای دقیق تولیدات و کسب و کارهای پایدار / طراحی و توسعه سیستم کارآمد ارزیابی و مدیریت عملکرد کسب و کارهای کوچک روستایی

بر مبنای یافته های تحقیق، توسعه کارآفرینی پایدار روستایی
منجر به بروز پیامدهای مثبت متعددی در سطح جامعه بطور عام
و در مناطق روستایی بطور خاص خواهد شد. با توجه به تحلیل
محتوای داده ها و اطلاعات بدست آمده پیامدهای توسعه
کارآفرینی پایدار در کسب و کارهای روستایی را می توان در قالب
شش پیامد کلی (با) ۲۹ کد باز به شرح جدول (۵) معرفی نمود.

جدول ۵. مفاهیم و مقولات مرتبط با پیامدهای توسعه کارآفرینی پایدار روستایی

مفهوم (کد باز)	مقوله (کد محوری)
رشد اقتصادی پایدارتر روستاها / اشتغالزایی پایدار و با ثبات تر / تثبیت روستاییان در مناطق روستایی / ارتقای کیفیت تولیدات و دستیابی به تولید پایدار / تغییر شیوه های تولید و کارآمد شدن روزافزون آنها / دستیابی سریع تر و پایدارتر روستاییان به کالاها و خدمات موردنیاز / کاهش ضایعات تولید / ارزش افزوده به محصولات و خدمات / صرفه جویی در هزینه ها / ارتقا و افزایش قیمت سهام کسب و کار به دلیل کسب شهرت زیست محیطی / قیمتهای بیشتر و فروشهای اضافی ناشی از شهرت زیست محیطی / ایجاد فرصت برای شراکت و همکاری ها یا سایر کسب و کارهای برجسته تر	پیامد اقتصادی
ارتقای سطح زندگی / جلب رضایت گروههای اجتماعی / قابلیت آن در بهبود تصویر و منزلت کسب و کار در جامعه / تسریع در دستیابی به اجتماع سالم و موفق / پیشگیری از ناهنجاری های اجتماعی / تأثیر بر ایجاد ارتباطات محلی و تقویت اعتماد و هنجارهای اجتماعی سازگاری زیست محیطی (حفظ تنوع زیستی) / بهداشت محیط / حفظ میراث طبیعی و جاذبه ها / افزایش کیفیت محیط زیست / کاهش محدودیت ناشی از فعالیتهای مغایر با قوانین زیست محیطی برای کسب و کار / تضمین دسترسی آیندگان به منابع طبیعی کلیدی	پیامد اجتماعی
افزایش رضایت کارکنان، ادراک مثبت از شرکت و تعهد مداوم به آن / ارتقای کیفیت زندگی کاری کارکنان با انگیزه و ماهر / ایجاد فرصت برابر، تنوع نیروی کار و منافع حاصل از آنها	پیامد زیست محیطی
افزایش رضایت کارکنان، ادراک مثبت از شرکت و تعهد مداوم به آن / ارتقای کیفیت زندگی کاری کارکنان با انگیزه و ماهر / ایجاد فرصت برابر، تنوع نیروی کار و منافع حاصل از آنها	ارتقای تعهد سازمانی
ایجاد دارایی های غیرملموس مانند شهرت و اعتبار / کسب درآمد بیشتر ناشی از شهرت و اعتبار شرکت / نگرش خوب در ذینفعان کلیدی و افکار عمومی نسبت به شرکتهایی که به نفع جامعه و محیط زیست کار میکنند / دستیابی به مزیت رقابتی از طریق اتخاذ رویکرد دوستدار محیط زیست	دستیابی به مزیت رقابتی
دستیابی به ثبات سیاسی در جامعه / توسعه مشارکت نهادهای مدنی / همبستگی نهادهای اقتصادی و جامعه / کنشگری فعالان اقتصادی در امور سیاسی جامعه	پیامد سیاسی

مرحله پنجم: کدگذاری انتخابی

پس از کدگذاری باز و کدگذاری محوری تمام داده ها، مرحله بعدی به گروه بندی آنها اختصاص دارد. در واقع، هدف اصلی نظریه پردازی بنیادی تولید نظریه است و نه صرف توصیف پدیده. برای تبدیل تحلیل ها به نظریه، آنها باید به یکدیگر با دقت مرتبط شوند. کدگذاری انتخابی براساس نتایج دو مرحله قبلی کدگذاری اصلی، مرحله اساسی نظریه پردازی را شکل می دهد. در این مرحله، کدها که از مصاحبه ها استخراج شده اند، گروه بندی می شوند، و سپس گروه ها با یکدیگر مقایسه می شوند تا گروه های اصلی و ابعاد هر یک شناسایی و استخراج شوند. همچنین، مراجعه به ادبیات نظری پژوهش در این

مرحله به دقت تر شدن گروه بندی ها کمک زیادی می کند. در این مرحله، برای طراحی یک الگوی پارادایمی (مطابق نوع پیشنهادی اشتراوس و کوربین)، یکی از مفاهیم اصلی که در این مطالعه مطرح است، که کارآفرینی پایدار روستایی است، به عنوان مفهوم اصلی انتخاب شده و ارتباط آن با سایر مفاهیم تعیین می شود. مدل پارادایم در اینجا شامل شش بعد اصلی است:

۱. شرایط علی (حوادث، وقایع، و اتفاقاتی که به وقوع یا گسترش پدیده ها منجر می شوند).
۲. پدیده (ایده و فکر محوری، حادثه، اتفاق یا واقعه ای که سلسله کنش / کنش متقابل به سوی آنها را رهنمون می کنند تا آنها

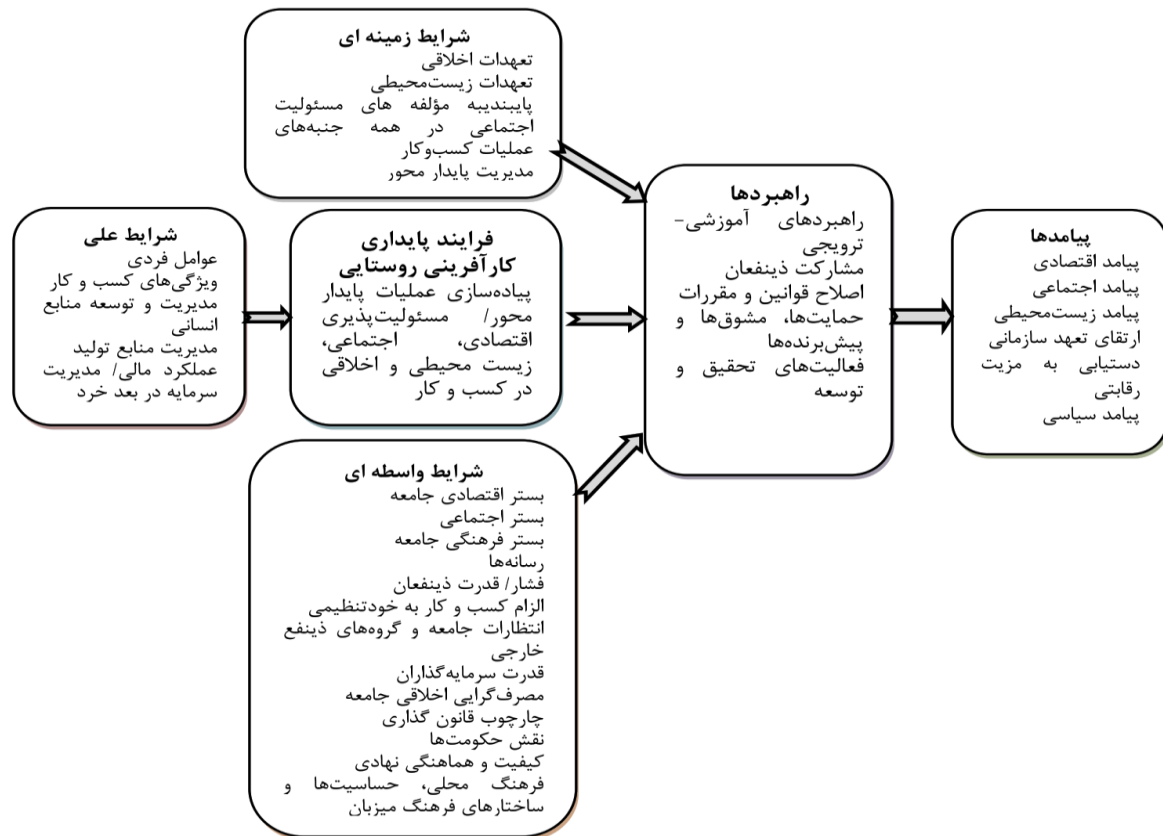
۵. راهبرد کنش/کنش متقابل (استراتژی‌های ایجاد شده برای کنترل، اداره، و برخورد با پدیده‌ای، تحت شرایط مشاهده شده خاص).

۶. پیامد (نتایجی که در اثر راهبردها پدیدار می‌شوند). مدل نهایی برای توسعه کارآفرینی پایدار در کسب‌وکارهای روستایی در شکل ۱ نمایش داده شده است.

را اداره کنند یا با آنها به صورتی برخورد کنند یا اینکه سلسله‌رفتارها با آنها مرتبط باشند).

۳. زمینه (یک سلسله شرایط خاصی که در آن راهبردهای کنش/کنش متقابل صورت می‌گیرد).

۴. شرایط میانجی یا واسطه‌ای (شرایط عمومی که بر راهبردهای کنش/کنش متقابل اثر می‌گذارند).

شکل ۱: مدل نهایی توسعه کارآفرینی پایدار روستایی

در زمینه کارآفرینی در سطح دنیا، لازم است برنامه ریزی‌های لازم در زمینه توسعه کارآفرینی در سطح کشور صورت گیرد. مهمترین آثار توسعه کارآفرینی، افزایش نوآوری، ارتقای سطح فناوری، افزایش اشتغال، تولید دانش فنی و تولید و توزیع درآمد در سطح جامعه است که در نتیجه می‌تواند افزایش ثروت ملی و رشد اقتصادی جامعه را در برداشته باشد. جهان امروز، سریعتر از هر زمان دیگری در حال تغییر است. ظهور انقلاب دیجیتال، عرضه و رشد فناوری‌های مدرن و سرعت تحولات آن، بر نا اطمینانی

نتیجه‌گیری

دگرگونی و تحولات در سراسر جهان امروز، باعث شده است که کارآفرینی بیش از پیش اهمیت یافته و سازمان‌ها بیشتر از گذشته نیازمند نوآوری و کارآفرینی برای تطبیق با شرایط جدید باشند. در حقیقت سازمان‌ها در ارتباط با کارآفرینی به عنوان مهمترین عامل توسعه اقتصادی، می‌توانند سهم بیشتری از بازارها را به خود اختصاص دهند. لذا با توجه به وجود نیروهای انسانی شایسته در سطح کشورمان و در دسترس بودن تجربه‌های ارزنده موجود

و بنابراین، سیاستگذاران باید به نحو مقتضی و با توجه به شرایط از ابزارهای قیمتی و غیرقیمتی برای تغییر الگوی مصرف انرژی در کشور، اقدام نمایند. اگر چه با توجه به مبانی نظری کارآفرینی پایدار با توجه به اهداف توسعه پایدار ایجاد شده است، پس چنین نتیجه گیری می شود که فعالیت های کارآفرینی در صورت که هماهنگ با توسعه پایدار نباشد می تواند توسعه پایدار را تحت الشعاع قرار دهد با توجه به این یافته فرضیه مطرح شده در این شاخص تأیید نمی شود. بر اساس یافته های پژوهش، شاخص نوآوری جهانی تأثیر مثبت و معنی داری بر توسعه پایدار دارد نوآوریها در عرصه های مختلف می تواند به توسعه پایدار کمک کند. با توجه به اولویت یافته مفهوم توسعه پایدار در سطح جهانی و سمت وسو گیری تحولات فناورانه عصر کنونی این نتیجه قابل انتظار است با توجه به این یافته فرضیه مطرح شده در این شاخص تأیید می شود. بر اساس یافته های پژوهش متغیرهای کنترلی شاخص باز بودن تجارت و شاخص آزادی اقتصادی تأثیر مثبت و معنی داری بر توسعه پایدار کشورها دارد. بنابراین، آزادی فعالیتهای اقتصادی و روابط اقتصادی بین کشورها میتواند به توسعه پایدار کشورها کمک کند.

پیشنهادها

یافته های این پژوهش نشان داد که شاخص کارآفرینی تأثیر منفی بر توسعه پایدار دارد، اما در مورد کارآفرینی پایدار این نتیجه صدق نمیکند، بنابراین پیشنهاد میشود که سیاستگذاران برای رسیدن به هدف توسعه پایدار زمینه های کارآفرینی پایدار را فراهم نموده و کارآفرینان را تشویق به کارآفرینی پایدار نماید.

اثرگذاری نوآوری و کارآفرینی بر مدیریت توسعه پایدار می تواند از اهمیت بسیار بالایی برخوردار باشد. در ادامه، چند پیشنهاد سیستماتیک برای اثرگذاری نوآوری و کارآفرینی بر مدیریت توسعه پایدار ارائه می شود:

۱. ایجاد فرهنگ نوآوری

ایجاد فرهنگ نوآوری در سازمان و ترویج مشارکت و ایده پردازی بین کارکنان از اهمیت ویژه برخوردار است. سازمانها باید محیطی را فراهم کنند که کارمندان از هر سطحی از سازمان توانایی ارائه ایده های نوآورانه را داشته باشند.

و سرعت تحولات آن، افزوده است. امروزه، امتیاز داشتن فناوری برتر در مقایسه با دیگر رقبای، به اصل موفقیت کسبوکار در بازار، در شکل ها و اندازه های مختلف بدل شده است. رقابت روزافزون در دنیای امروز، نوآوری را به یک امر حیاتی برای بقای شرکت ها تبدیل کرده و افراد خلاق و نوآور که منبع تولید نوآوری هستند، برای شرکتهای ضروری تلقی می شوند. بنابراین، تلاش برای تحقق نوآوری و کاربردی کردن آن، نه تنها ابزاری برای نیل به توسعه بلکه یک ضرورت تلقی می شود. طبیعی است که بارزترین ابزاری که می تواند به تحقق این هدف کمک کند، کارآفرینی است. کارآفرینان، خلاقیت و نوآوری را از طریق یک فرایند ساخت یافته و منظم، به نیازها و فرصت های بازار پیوند می دهند. به عبارت دیگر، آنها با به کارگیری استراتژیهای متمرکز برای یک ایده نوآورانه، سعی می کنند که یک محصول یا خدمت جدیدی را به وجود آورند که هدفی جز رضایت مشتریان ندارد و در نهایت، به سوددهی می رسند. نوآوری از اعمال کلیدی در فرایند کارآفرینی به شمار می رود. در نظام اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی، نوآوران و صاحبان فکر و ایده، سرمایه های اصلی یک بنگاه اقتصادی و از عوامل اصلی توسعه پایدار محسوب می شوند. کارآفرینی با توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها، رابطه تنگاتنگی دارد و امروزه یکی از شاخص های توسعه در کشورهای رو به رشد محسوب می شود. توسعه پایدار، مفهومی چند بعدی، شامل ابعاد محیط زیستی، اقتصادی و اجتماعی است. اندیشمندان این حوزه، کارآفرینی را نوشدارویی برای توسعه پایدار در نظر گرفته اند. کارآفرینی با استفاده از نوآوری، تولید محصولات و خدمات جدید سازگار با محیط زیست، همچنین کاهش بیکاری و فقر، می تواند زمینه ساز توسعه پایدار باشد. تأثیر نوآوری بر توسعه پایدار معنی دار نیست، که علت، این است که بسیاری از اختراعات ثبت شده عملاً در صنعت و جامعه، نمود و اثربخشی مشخصی ندارند و بنابراین، نمی توانند نقش بسیار زیادی در فرایند توسعه ایفا کنند. بنابراین سیاستگذاران و مسؤولان باید در راستای حمایت از توسعه پایدار، تمهیداتی در این زمینه بیندیشند تا ضمن حمایت از نوآوری و خلاقیت در جامعه، این خلاقیت ها زمینه ساز و حامی توسعه پایدار باشد. اثر شدت انرژی ENER بر توسعه پایدار، منفی و معنیدار است. آمار و اطلاعات متعدد، نشان از مصرف بی رویه و غیربهبینه این متغیر مهم در بخش های مختلف اقتصاد ایران دارد

۲. ایجاد ساختارهای مشترک نوآوری

ایجاد ساختارها و فرآیندهای مشترک برای مدیریت نوآوری و کارآفرینی در سازمان‌ها از جمله اقدامات مهم است. این ساختارها باید به تعامل بین واحدها، تخصص‌ها و افراد کمک کنند.

۳. اختصاص منابع مالی

تخصیص منابع مالی به پروژه‌ها و ابتکارات نوآورانه برای توسعه پایدار از اهمیت بالایی برخوردار است. سازمان‌ها باید سرمایه‌گذاری در پروژه‌های نوآورانه را افزایش دهند و منابع مالی مورد نیاز را فراهم کنند.

۴. همکاری با دیگر سازمان‌ها و ارتباط با دانشگاه‌ها

همکاری با دیگر سازمان‌ها، دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی می‌تواند منجر به اشتراک دانش و منابع متنوعی شود. این ارتباطات می‌توانند به توسعه پایدار منطقه‌ای و جهانی کمک کنند.

۵. تربیت و آموزش

ارتقاء دانش و مهارت‌های مرتبط با نوآوری و کارآفرینی در کارکنان از طریق دوره‌های آموزشی و برنامه‌های تربیتی می‌تواند به ارتقاء کارایی در این زمینه‌ها کمک کند.

۶. اندازه‌گیری و ارزیابی عملکرد

برای اطمینان از اثرگذاری نوآوری و کارآفرینی، سازمان‌ها باید عملکرد خود را با استفاده از شاخص‌ها و معیارهای مشخص اندازه‌گیری و ارزیابی کنند. این اطلاعات به تصمیم‌گیری‌های استراتژیک کمک می‌کنند.

۷. پیش‌بینی تأثیرات محیطی و اجتماعی

در مدیریت توسعه پایدار، تأثیرات محیطی و اجتماعی نوآوری و کارآفرینی نیز باید در نظر گرفته شوند. پیش‌بینی تأثیرات منفی و مثبت بر محیط زیست و جامعه باید در فرآیند تصمیم‌گیری مدیریت توسعه پایدار در نظر گرفته شود.

این پیشنهادات می‌توانند به سازمان‌ها کمک کنند تا نوآوری و کارآفرینی را به عنوان ابزاری موثر برای توسعه پایدار مدیریت کنند و از تأثیر مثبت آن بر محیط زیست و جوامع بهره‌مند شوند.

منابع

حیدری ساربان، و. ۱۳۹۱. عوامل موثر بر تقویت کارآفرینی کشاورزان در مناطق روستایی، مطالعه موری: شهرستان مشکین شهر. فصلنامه علمی-پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، ۱۰ (۳۵): ۲۶۳-۲۷۸.

داوری، ع.، سفید بری، ل.، و باقر صاد، و. ۱۳۹۶. عوامل اکوسیستم کارآفرینی ایران بر اساس مدل آیزنبرگ. فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۱۰ (۱): ۱۰۰-۱۲۰.

دفتر توسعه کارآفرینی. ۱۳۹۵. پایش و بهبود نظام کارآفرینی ایران: معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال.

دیوسالار، سمانه و بزرگی، فرشاد. (۱۳۹۱). بررسی نقش کارآفرینی در رشد اقتصادی و توسعه پایدار. کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش‌بنیان، بابلسر، ایران.

سوری، علی. (۱۳۹۲). اقتصاد سنجی پیشرفته (جلد دوم) همراه با کاربرد EViews و Stata ۱۲. تهران: نشر فرهنگ شناسی.

ملک اخلاق، اسماعیل و دیگران، مقاله بررسی نقش استراتژی‌های نوآوری بر توسعه پایدار عملکرد صنعت ساختمان ایران، ۱۳۹۱ موسوی‌مشهدی، سید محمود. (۱۳۸۲). نقش کارآفرینی در توسعه اقتصادی و صنعتی. رهیافت، ۲۹: ۴۲-۳۵.

هرائینی، مصطفی و انبارلو، مسعود. (۱۳۹۵). جایگاه کارآفرینی در توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی. پنجمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت.

Abrahamsson A. Researching ustainopreneurship—conditions, concepts, approaches, arenas and questions. In Proceedings of the International Sustainable Development Research Conference, 2007.

Aeni, Z., & Saedikiya, M. (2019). Complexity Theory in the Advancement of Entrepreneurship Ecosystem Research: Future Research Directions. Eurasian Business Perspectives, 10(1), 19-37.

Almeida H, Hsu P. H, Li D. Less is more: Financial constraints and innovative efficiency. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1831786>; 2013.

- Entrepreneurship and Management, 6(3): 43, 2017.
- Hall, J. K., Daneke, G. A., & Lenox, M. J. (2010). Sustainable development and entrepreneurship: Past contributions and future directions. *Journal of Business Venturing*, 25(5), 439-448.
- Horbach J. Indicator systems for sustainable innovation. Berlin: Physica-Verlag Heidelberg; 2005.
- Kuratko D. F. Entrepreneurship: Theory, process, and practice. Boston: Cengage learning; 2016.
- Moretti, F.; Biancardi, D.; “*Inbound open innovation and firm performance*”, *Journal of Innovation & Knowledge*, 2020.
- Perspective of management of technology. *Management Decision* 37 (8): 613-620.
- Purnama, C. (2013). Influence analysis of organizational commitment culture organizational job and satisfaction organizational citizenship behavior (OCB) toward improved organizational performance. *International Journal of Business, Humanities and Technology*, 3(5), 86-100.
- Rauter, R.; Globocnik, D.; Perl-Vorbach, E.; Baumgartner, R. J.; “*Open innovation and its effects on economic and sustainability innovation performance*”, *Journal of Innovation & Knowledge*, 2018.
- Robaczewska, J.; Vanhaverbeke, W.; Lorenz, A.; “*Applying open innovation strategies in the context of a regional innovation ecosystem: The case of Janssen Pharmaceuticals*”, *Global Transitions*, 2019.
- Schaltegger S, Wagner M. Sustainable entrepreneurship and sustainability innovation: categories and interactions. *Business strategy and the environment*, 20(4): 222-237, 2011.
- Seyfang G, Smith A. Grassroots innovations for sustainable development: Towards a new research and policy agenda. *Environmental politics*, 16(4): 584-603, 2007.
- Bani Asadi, M., & Zare Mehjardi, M. R. (2014). Investigating the existence of a causal relationship between the growth of the industrial sector and air pollution in Iran's economy during the period of 1346-89. *Environmental Research*, 6(11), 25-38(in Persian).
- Christensen, C. M., Ojomo, E., & van Bever, D. (2017). Africa's new generation of innovators. *Harvard business review* (pp. 1–9). Issue: January–February 2017 <https://hbr.org/2017/01/africa-s-new-generation-of-innovators/>
- Cohen, B. 2006. Sustainable valley entrepreneurial ecosystems. *Business Strategy and the Environment*, 15(1): 1-14.
- Dyer J. H, Gregersen H. B, Christensen C. M. The innovator's DNA. *Harvard business review*, 87(12): 60-67, 2009.
- European Commission. Green paper entrepreneurship in Europe. Office for Official Publications of the European Communities; 2003.
- Filser M, Kraus S, Roig-Tierno N, Kailer N, Fischer U. Entrepreneurship as catalyst for sustainable development: Opening the black box. *Journal of Sustainability*, 11(16): 4503, 2019.
- Filser, M., Kraus, S., Roig-Tierno, N., Kailer, N., & Fischer, U. (2019). Entrepreneurship as catalyst for sustainable development: Opening the black box. *Sustainability*, 11(16), 4503.
- Gerlach A. Sustainable entrepreneurship and innovation. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 29-30, 2003.
- GII (Global Innovation Index). (2020). *Global innovation index 2020 who will finance innovation*. Cornell: INSEAD, WIPO .
- Giusti, J. D.; Alberti, F. G.; Belfanti F.; “*Makers and clusters. Knowledge leaks in open innovation networks*”, *Journal of Innovation & Knowledge*, 2020.
- Goel M, Joshi B. P. Entrepreneurship and sustainable development. *Journal of*

- Uncertainty, innovation, and allocation. *Journal of business Venturing*, 25(5): 449-463, 2010.
- Youssef A. B, Boubaker S, Omri A. Entrepreneurship and sustainability: The need for innovative and institutional solutions. *Technological Forecasting and Social Change*, 129: 232-241, 2017.
- Youssef, A. B., Boubaker, S., & Omri, A. (2018). Entrepreneurship and sustainability: The need for innovative and institutional solutions. *Technological Forecasting and Social Change*, 129, 232-241.
- Zhang, S.; Yang, D.; Qiu, S.; Bao, X.; Li, J.; “Open innovation and firm performance: Evidence from the Chinese mechanical manufacturing industry”, *Journal of Engineering and Technology Management*, Vol. 48, pp. 76-86, 2018.
- Seyfang, G., & Smith, A. (2006). *Community action: a neglected site of innovation for sustainable development?* (No. 06-10). CSERGE working paper EDM.
- Shepherd D. A, Patzelt H. The new field of sustainable entrepreneurship: Studying entrepreneurial action linking “what is to be sustained” with “what is to be developed”. *Entrepreneurship theory and practice*, 35:(1)
- Silvestre B. S, Țircă D. M. Innovations for sustainable development: Moving toward a sustainable future. *Journal of cleaner production*, 208: 325-332, 2019.
- Stock T, Obenaus M, Slaymaker A, Seliger G. A model for the development of sustainable innovations for the early phase of the innovation process. *Procedia Manufacturing*, 8: 215-222, 2017.
- Turay S. Innovation and entrepreneurship relationship. Buea: Pan African Institute for Development; 2017.
- York J. G, Venkataraman S. The entrepreneur–environment nexus:

Studying the impact of innovation and entrepreneurship on sustainable development management

Amir Abbas Farhamand

Assistant Professor, Department of Technology Management, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Amir Hassan Kasraei

PhD student, Department of Industrial Management, Research Sciences Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

Currently, the composition of the world economy is drastically different than in the past. Today's sustainable development is based on innovation, creativity, and utilization of knowledge. Promoting entrepreneurship in countries, in addition to creating the ground for sustainable growth and development, can solve issues and challenges such as poverty, social and cultural disorder, unemployment among university graduates, and other widespread problems. In fact, entrepreneurship, in the sense of discovering and exploiting opportunities to create value in various economic, social, and cultural fields, is considered the basis of society's development. Entrepreneurship and innovation are considered as essential and influential factors in current societies and economic growth of countries. In order to understand the importance of this issue, the present research has investigated the relationship between entrepreneurship and innovation in the field of sustainable development. In this article, the role and position of entrepreneurship in economic growth and sustainable development is investigated and the entrepreneur is emphasized as the main driving force of the development of societies. These definitions have been reviewed considering the key concepts related to economic development and sustainable development. Then, according to the theoretical foundations, the role of entrepreneurship in economic growth and sustainable development is examined, and at the end, the article briefly examines key words and conclusions.

Keywords: innovation, entrepreneurship, sustainable development, hybrid data model, economic development (PLS).